

Rasmus Rändveega plaadipoes

Noore rokkmuusikuga kaupluses plaate lapates selgus, et Jaak Joala ja Frank Zappa lähevad korda ka YouTube'i põlvkonnale. lk 13

Kas Eesti on Ungaris valmis lahinguks?

Eesti jalgpallikoondist ei saa Budapestis aidata Hollandi vastu kaks väravat löönud Konstantin Vassilev ja veel kaks põhikoosseisu meest. Millise taktikaga läheb Tarmo Rüütli Ungari vastu, loe lk 15

ST. PATRICK'S
Grill-sealiha ahjukartuliga
4.50
MÕISTLIKU HINNAGA SÖÖGIKOHAD
TALLINNA KESKLINNAS

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EUROT | VÄLISMAAL 2,10 EUROT | NR 175 | TEISPÄEV, 10. SEPTEMBER 2013

ajaleht.epl.ee

Foto: Ilmar Saabas

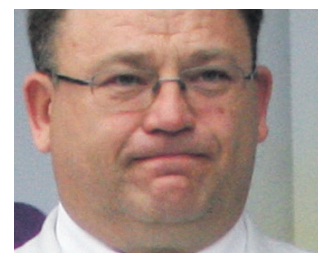
Apteeker Linnamäe rahasüst Kadastikule

Mida tähendab Apotheka apteegiketti ja suurt osa Eesti ravimite hulgimüügiturust kontrolliva ärimähe Margus Linnamäe otsus osta koos Mart Kadastikuga Schibstedi Balti ärid Eesti Meediale ning Eesti meediale, loe lk 5

Valimislubadus: uus muuseum Neinar Seli autokogule

Reformierakonna Tartu valimiskampaania üks nurgakivisid on Raadi vanale militaarmaastikule kultuurilinnaku rajamine, milles peaks olema oluline roll ka vanatehnika muuseumil. Ent just muuseumi on Raadile juba aastaid soovinud rajada Tartu üks mõjukamaid reformierakondlasi, suurärimees ning vanatehnikahuviline Neinar Seli (pildil), kelle uunikumide erakogus on umbes 40 autot ja mootorratast.

Kahehektarilise maatüki ja lennukiangaarid Raadil sai Seli, täpsemalt tema ja ta venna MTÜ Tartu Uunik Auto Tartu linnalt tasuta ja tähtajatult rendile juba varem. Kui võim pikalt Re-

formierakonnas ei vahetu, liisandub sellele ka kolm miljonit eurot maksev vanatehnika muuseum. Seli parteikaaslasest linnapea Urmas Kruuse sõnul pole selles midagi imeilku, kui linn soovib korraldada kultuuriobjekti rajada. Samuti ei kavatse linn kolm miljonit ise välja panna, vaid muuseumile soovitakse hankida eura raha. **loe lk 4**

Karmimad karistused

3,2 eurot

on päevamäär, mis mõistetakse praegu kurjategijatele rahaliseks karistuseks.

10 eurot

hakkab see olema siis, kui justiitsministeeriumi esitatud eelnõu saab seaduse jõu.

3 korda suuremat

karistuste päevamäära põhjendab riik elatusseme tõusuga, seetõttu ei heiduta praegused karistused enam kurjategijaid. **loe lk 2-3**

JUHTKIRI

Lõpetamata võitlus Moskvast

Moskva linnapea valimistel lüüa saanud kandidaat Aleksei Navalnõi reaktsioon valimistulemustele oli: „Oh, kui sageli tahaks juba kirjutada postitust stiilis „tõuse ja kõnni”. (...) Tulge täna kella 19-ks Bolotnaja väljakule. Ise teate, miks, midagi selgitada pole enam vaja.”

2012. aasta kevadest saadik on Bolotnaja väljak olnud pidevate valitsusevastaste meelevalduste paik. Kogunemispaik neile, kes ei usu valimistulemusi. Välisvaatlejad on mitu korda osutanud erinevatele Vene valimiste ausa mängu reeglite rikkumistele.

Miks üldse kirjutada nii pikalt ainult ühest linnast – Moskvast? Aga sellepärast, et Moskva linnapea valimised on kogu maa poliitilise meelevolu indikaator. Sealt võib välja lugeda, mida peaaegu kõike suunav president Vladimir Putini režiim suudab ja mida mitte.

Jääb üle ainult tõdeda, et ennetähtaegsed Moskva linnapea valimised on kõike muud kui lõppenud, mis siis, et Putini režiimi meelne linnapea Sergei Sobjanin võttis seal juba esimeses voorus häälteenamuse. Senine mees Sobjanin sai üle 51% häältest, Navalnõi aga üksnes umbes 27%. Imet ei sündinud, teist vooru ei tulnud, opositsionääri võitu ammugi mitte. Küllap selle eest juba administratiivsete meetmetega hoolitsetakse, et võistlemistingimused kandidaatide vahel poleks liiga võrdsed.

Vastumeetmetest Putini režiimivastane kandidaat suutis oma toetust suvest saadik oluliselt suurendada.

Enamasti surutakse opositsiooni esindajad Putini Venemaal eri võtetega palju varem maha. Mingisse teises parteisse kui Ühtne Venemaa kuuluvaid linnajuhte küll leidub, kuid vähe ja needki on kõrvalisemates paikades.

Seega näitas Navalnõi, et arvestatav opositsioon otse pealinnas on siiski võimalik. Seda hoolimata tõsiasiast, et teda üsna otsitud põhjustega üritatakse vangi panna. Veelgi enam, VTsIOM-i uuringufirma küsitluste järgi oli juuli alguses valmis Sobjanini poolt hääletama 78% ja Navalnõi poolt 12% vastanutest. Mitu teist suvist uuringut näitas režiimivastasele veelgi väiksemat toetust. Nüüdseks on need aga oluliselt kõigi vastumeetmete kiuste suurenenud. Navalnõi peamised vastased saavad olla ennekõike tavaliste venemaalaste ükskõiksus ja käegalöömine. Aga kui nad hetkeks lakkavad käega lõomast, võivad tema šansid muutuda palju paremateks. ●

REPLIIK

Vali või maksa trahvi

Räägitakse, et rahvast ei huvita poliitika. Kuidas seda olukorda muuta? Arutleda jääkeldris või rahvakogul? Miks mitte, kuid olgem ausad, ega riigitüdimus seeläbi suuremaid taandumise märke näita.

Ühe robustse, ent efektiivse võimaluse poliitika vastu huvi tõstmiseks pakub välja Eesti noorte suurte lootuste maa Aust-raalia, kus valimised on kodanikele kohustuslikud.

Valimistel osalemise kohustuslikuks muutmine võib tundu-põhjamaid idealiseerivatele intellektuaalidele ehk kar-mi ja vastuvõetamatu sammuna, kuid tasub meenutada, et Eestis on kohustuslik ajateenistus, millel on väga suur rah-va toetus. Miks ei võiks valimis esitada samasuguse koda-nikukohustuse täitmisenä? ● **Erik Rand**

Lk 10 David Graeber pakub välja selgituse, miks hoolimata tehnoloogilistest võimalustest ei ole tööpäevad tänapäeval 3-4-tunnised.

U

UUDISED

KULTUURILEHT SIRP HAKKAB ILMUMA VÄRVLISENA

Reedel ilmub kultuurileht Sirp uues formaadis ja kujunduses. Seni mustvalge Sirp (fotol peatoimetaja Kaarel Tarand vana lehega) hakkab ilmuma värvilisena, senisest kvaliteetsemal pabe-

ril ja pisut väiksemas formaadis. 32-küljelisest lehest saab ühtlasi 40-küljeline. Üksikmüügis tõuseb Sirbi hind 1,9 euron. Tellimishinnad muutuvad detsembrist. **EPL**

Kuriteo eest määratav m rahaline karistus kasvab

Praegu on kuriteo toimepanijale rahalise karistuse arvestamisel minimaalne päevamäär 3,2 eurot, eelnõu järgi aga 10 eurot.

Muutus tõstab pisivarguse piiri. Kui 199-eurose telefoni vargus on seni kuritegu, siis tulevikus on see väärtegu.

2002. aastal oli varga karistus keskmiselt umbes 800 eurot ja see pole seniajani muutunud.

Kelli Seiton
kelli.seiton@epl.ee

Justiitsministeeriumis valminud karistusseadustiku eelnõus seisab, et kui praegu võib kuriteo toimepanijale määrata rahaliseks karistuseks minimaalse päevamäärana 3,2 eurot, siis tulevikus võiks see olla hoopis 10 eurot. Rahalist karistust võib seaduse järgi määrata 30 kuni 500 päeva eest.

„3,2 eurot on naeruväärne summa karistusmeetmena,” sõnas riigikogu õiguskomisjoni esimees Marko Pomerants, kes kuulus ka karistusõiguse revisjoni komisjoni, mis seaduseelnõu välja töötas. Ta rõhutas, et karistuse väikseim suurus – 30 päeva eest 96 eurot – on täna nii väike, et tekitab küsimuse, kas menetlust selleks üldse alustadagi. „Seaduses olevad karistused peaksid olema tõsiselt võetavad,” rõhutas Pomerants.

Määr ei vasta oludele

Määr 3,2 eurot ehk 50 krooni kehtestati aastal 2001, mil karistusseadustik vastu võeti. Töötasu alammäär oli siis 1850 krooni ehk umbes 118 eurot. Täna on töötasu alammäär tõusnud 320 euron ehk umbes 5000 kroonini, ent minimaalne karistus on püsunud sama.

„Rahalise karistuse alammäär samana püsimine läbi 11 aasta, toimunud inflatsioon ja palgamiinimumi kasv tähendavad, et kuriteokaristus on devalveerunud ligi kolm korda. Eelnõuga toomegi selle proportsiooni tagasi,” ütles justiitsministeeriumi asekanstler Kristel Siitam-Nyiri.

Ta tõi näiteks, et kui 2002. aastal sai varguse eest keskmiselt karistuseks umbes 800 eurot (250 päevamäär), siis see summa on sama ka täna.

Palga alammääraga võrreldes tähendas see, et 2002. aastal oli karistus ligi seitsmekordne miinimumpalk, aga praegu kõigest 2,5-kordne miinimumpalk.

Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Einar Hillep märkis, et kuna karistuse päevamäär suure arvutab kohus enamasti süüdimõistetu keskmise päevasissetuleku alusel, siis

Mis tähendus on sellel, kui näpatakse 190-eurone jalgratas ja see pole kuritegu?

ei mõjuta muudatus sissetuleku alusel arvestatavat summat.

Küll aga mõjutab see neid, kes saavad kõige väiksema karistuse. 2011. aastal moodustasid kõige väiksema karistusemäär saanud lausa 56% kõigist rahalise karistuse saanud isikutest. Neid, kelle karistuse suurus jäi aga alla 10 euro, oli lausa 75%. Miinimummäär alusel määratakse rahaline karistus juhul, kui süüdistataval pole sissetulekut või see jääb alla miinimumi.

Vandeadvokaat Leon Glikman, kes on karistusõiguse revisjoni komisjoni liige,

rõhutas, et advokatuuri hinnangul ei ole rahalise karistuse suurendamine põhjendatud. „Arvestades meie madalat elatustaset on trahvid niigi kõrged. Suurem trahv on suunatud töökama ja edukama vastu, kuna pätt ei maksa seda niikuinii ära,” sõnas Glikman. Ta juhtis tähelepanu, et kuna üle poole vastutusvõimelisest elanikkonnast on kuritegude või süütegude eest karistusregistris, jääb mulje, et riik püüab raha saamiseks leida põhjuseid, et inimesi karistada. „Mida suurem on trahv, seda suurem on riigi huvi menetlusi püsti panna. Süüdistus tähendab reeglina süüdimõistvat kohtuotsust, kuna üksnes umbes 0,4% kriminaalajadest lõpeb meil õigeksmõistmisega,” ütles ta.

Hillep rõhutas, et karistusseadustiku muutmine ja kuriteo eest määratava miinimummäär suurendamine pole veel otsustatud. Tegemist on mahu ka karistusseadustiku revisjoni ühe osaga ning praegu oodatakse eelnõus toodud normide

muutmise kohta eri valdkondade esindajate arvamusi ja ettepanekuid, sõnas ta ning lisas, et seda, kas eelnõu ka seaduseks saab, otsustab üksnes riigikogu. Marko Pomerantsi hinnangul võetakse see punkt – minimaalne päevamäär 3,2 euro asemel 10 eurot – suure tõenäosusega vastu ja tuleb uude seadusesse. ●

Kuriteo piir tahetakse tõsta 200 euro juurde

Varguse, omastamise ja kelmuse kuritegude arv väheneb eelnõu kohaselt lausa 40%. Seda seetõttu, et piir, mille järgi neid just kuritegudeks, mitte väärtegudeks nimetatakse, tõuseb koos päeva alammääraga.

Näiteks varguse puhul panakse piir kuri- ja väärteo vahel paika vargusega tekitatud kahju suuruse järgi, mida mõõdetakse 20 päevamäär järgi. Kõik, mis ületab 64 eurot on praegu

kuritegu. Seaduseelnõu jõustumise korral peaks tekitatud kahju ületama aga 200 eurot, et kvalifitseeruda kuriteona.

Justiitsministeeriumi nõunik Einar Hillep selgitas, et väärteo menetlus on oluliselt lihtsam ja kiirem. Selle puhul võib maksimaalne rahatrahv olla 1200 eurot, mida arvestatakse trahviühiku järgi, mis on neli eurot ning seda muuta ei plaanita. „Väärteod on kergemad ja seetõttu ei peetud

põhjendatuks nende osas sanktsiooni tõstmist,” ütles Hillep ja nentis, et arvestades isikute sissetulekuid ning maksimaalse rahatrahvi suurust, omab väärtegude eest ettenähtud trahviühiku suurus praegu piisavalt mõju.

Leon Glikman sõnas, et väärtegude ja kuritegude puhul eri trahviühikute kasutamine tekitab segadust, ent võib olla tegude erinevast raskusastmest põhjendatud.

PEIBUTUSPARDID SAID PRESIDENTILT SARJATA

President Toomas Hendrik Ilves kurjastas eile riigikogu uue töö-aasta avaistungil (fotol) peibutuspartidena esinevate riigikogu liikmete ja ministritega, kes seavad oma kandidaadi üles,

kuid ei plaani kohalikku omavalitsusse tööle minna. Presidendi sõnul võiks valijad ignoreerida neid, kes petavad ja ässitavad või pakuvad sisutuid loosungeid. **Delfi**

TÜ KLIINIKUMIS TEHTI HARULDANE OPERATSIOON

Tartu ülikooli kliinikumis tehti Eesti ja kogu Baltimaade esimene operatsioon, mille tagajärjel pääses patsient koju veenisesele toitmisele. Siiani on toidu omastamisega kimpus patsien-

did veenisest toitumist saanud ainult haiglates. Praegu on Eestis u 15–16 patsienti, kes võiks koduse veenisese toitmise-iga päev iseseisvalt hakkama saada. **ERR**

Täna digilehes

- Rootsi mängib tähtsat osa USA ja Briti nuhkimistegevuses
- Herilased pole Eestist kuhugi kadunud

inimaalne kolm korda

Kehtiva seaduse järgi

Kuritegu
Väikseim rahaline karistus

96 €

Tekitatud varaline kahju peab olema vähemalt

64 €

Väärtegu
Väikseim rahaline karistus

12 €

Seaduseelnõu järgi

Kuritegu
Väikseim rahaline karistus

300 €

Tekitatud varaline kahju peab olema vähemalt

200 €

Väärtegu
Väikseim rahaline karistus

12 €

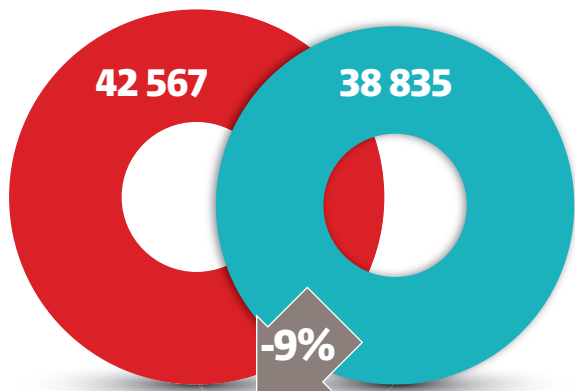
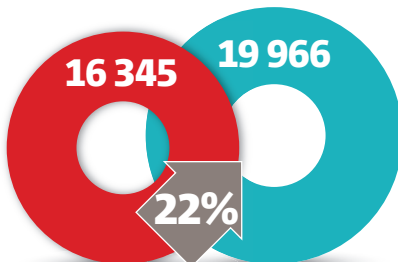
Kuritegude arv väheneks 9%

Kuriteo eest saadava rahalise karistuse kolmekordne suurenemine tähendaks, et tõuseks ka piir, millest alates loetakse süütegu kuriteoks. Kokku väheneks kuritegude arv hinnanguliselt 9%, väärtegude arv suureneks selle arvelt 22% võrra.

2011. aastal Seaduseelnõu jõustumisel

Registreeritud kuritegude arv

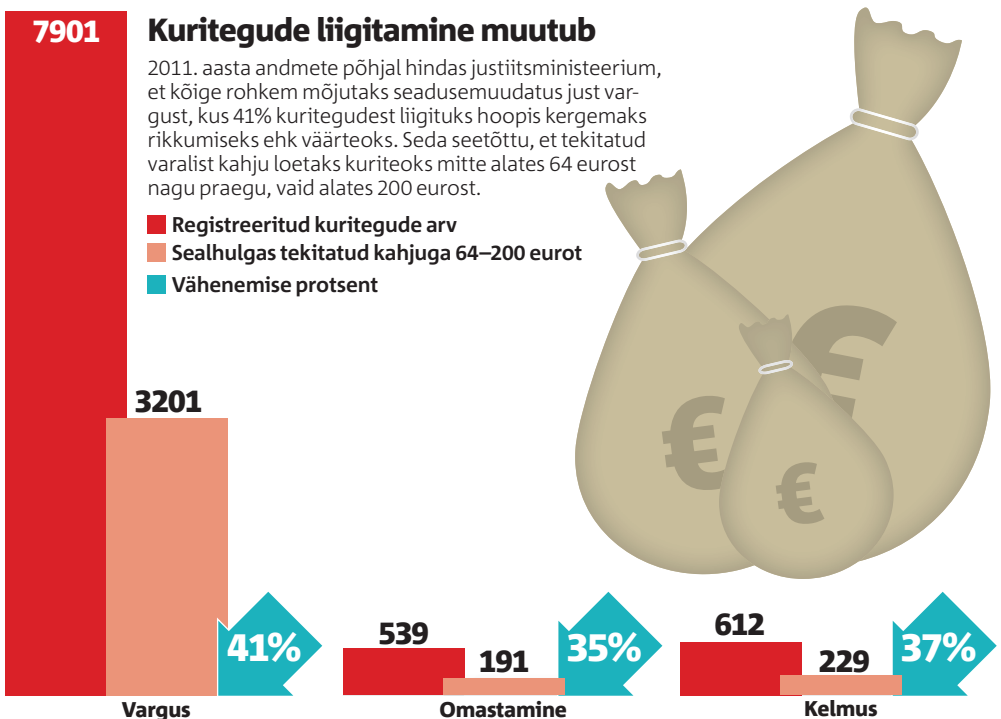
Väärtegude arv

Kuritegude liigitamine muutub

2011. aasta andmete põhjal hindas justiitsministeerium, et kõige rohkem mõjutaks seadusemuudatus just vargust, kus 41% kuritegudest liigituks hoopis kergemaks rikkumiseks ehk väärteoks. Seda seetõttu, et tekitatud varalist kahju loetakse kuriteoks mitte alates 64 eurost nagu praegu, vaid alates 200 eurost.

Registreeritud kuritegude arv
Sealhulgas tekitatud kahjuga 64–200 eurot
Vähendamise protsent

Allikas: justiitsministeerium; graafika: Maret Müür

KAKS KÜSIMUST

Väikesed vargused pole enam kuriteod ja statistika muutub ilusamaks

Andres Parmas

Tartu ülikooli karistusõiguse lektor

●● **Karistuseseadustiku eelnõus on kuriteo rahalise karistuse minimaalne päevamäär 3,2 euro asemel 10. Mida see tähendab?**

Siiani on väärtegude ja kuritegude puhul rahalise karistuse ja trahvi päevamäärad suhteliselt sarnasel tasemel olnud (rahalise karistuse minimaalne päevamäär on 3,2

eurot ja rahatrahvi ühik 4 eurot – K. S.) Rahalise karistuse puhul võis tekkida olukord, kus kuriteo eest saadud karistus ei erinenud väärtegu puhul saadud rahatrahvist. Päevamäärade tõstmine rõhutabki, et kuritegu on raskem rikkumine ja väärteost erinev. Ka elatustase on tõusnud ning karistus peaks sellega kaasas käima – karistuse suurus peab peegeldama ühiskonna väärtushinnanguid.

Näiteks roolijoodikud saavad suurema karistuse. Viimases justiitsministeeriumi joobes sõidukijuhtide süütegude statistikas on näha, et vähemal määral alkoholi tarvitanud ja väärtegu korras karistuse saanud inimeste (vähemalt 0,5-promilline joove) ning tugevamas joobes inimeste (vähemalt 1,5 promilli) rahalise karistuse ja trahvi erinevused pole väga suured. (Möödunud aasta esimesel

poolaastal oli joobes juhtimise eest määratud rahatrahv väärtegu puhul keskmine 703 eurot, kuritegu puhul aga 1009 eurot – K. S.) Küsimus on, kuidas me mõlemat hukka mõistame ja see vahe hakkab nüüd kindlasti paremini esile tulema.

●● **Mida tähendab see, et ka kuriteo määratlemise piir tõuseb?** Palju ilusamat kriminaalstatistikat. Terve rida igasugu väikse-

maid ja poevargusi ei ole enam kuritegu. Tasub mõelda, millele vastas 64 eurot 10 aastat tagasi – see oli midagi muud kui täna. Kuriteo piir ei peaks olema liiga madal. Muidugi võib vastu vaielda, et mis tähendus sellel on, kui 190-eurone jalgratas varastatakse ja see pole enam kuritegu. Erinevus on see, et selle lahendamiseks ei tulla prokuratuuri, vaid politsei peab üksi sellega tegelema.

Riigikogu komisjon uurib poliitilisi reklaame

Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon otsustas eile algatada kohalike omavalitsuste korraldatud reklaamikampaaniate kohta uurimise. Selle aluseks on avalike vahendite võimalik korruptiivne kasutamine Põhja-Tallinna linnaosa vanema Karin Tammeaie reklaamide, Tallinna linnaapea Edgar Savisaare televisepordi kampaania „Tallinn liigub” ning Tartu linnaapea Urmas Kruuse Tartu triatlioni reklaami puhul.

„Komisjon soovib arvamuse kujundamisel olla võimalikult objektiivne, kuulates ära erinevate spetsialistide seisukohad. Komisjon ei taha hinnanguid anda valimiseelsel perioodil, sest seda võib käsitleda kui osa valimisvõitlusest, mis ei ole kindlasti erikomisjoni eesmärgiks,” ütles korruptsioonikomisjoni esimees Andres Anvelt.

Komisjon arutas lühidalt ka Savisaare hiigelsuurt honorari, mille eest kustutati 173 551 euro suurune võlg Liechtensteini ärimees Peter Kaiseri ees. Anvelt lausus, et uurimist otsustati mitte alustada, sest see poleks enam korruptsioonikomisjoni pädevuses. **• EPL**

Linnasekretär: kommentaari kirjutamise käsku pole

Tallinna linnasekretär Toomas Sepp lausus, et ta ei oska kommenteerida, miks tuli Tallinna linnavalitsuse arvutitest reedel 300 kommentaari. Kommentaarid tulid pärast seda, kui Eesti Päevaleht kirjutas linna kavast kulutada 72 000 eurot mänguväljakute ehitamise reklaamimiseks. „Ma ei ole teemat uurinud ja kuulen seda teie käest esimest korda,” vastas Sepp.

Oma sõnul ei ole ta linnavalitsuse arvutivõrgust kommenteerimisega tegelenud. „Oleme palunud linnatöötajatel sellega mitte tegeleda,” ütles Sepp.

Kirjutatud kommentaaride kohta palus ta küsida neilt, kes neid kirjutavad. „Arvan, et neid asutusi, kust kirjutatakse, on teisi ka. Me ei ole siin selles küsimuses inimesi jälitanud. Tööülesannetesse linnakantseleis kellelgi sellist asja kirjutatud ei ole,” märkis ta. **• Delfi**

Reformierakond lubab Tartusse ehitada Seli soovitud muuseumi

Praegu üürivad vanades üsna räämas angaarides pinda erinevad ettevõtted, linna rendileping Seli MTÜ-ga on aga jätkuvalt jõus ja muuseum ootab rahasüsti.

Foto: Jassu Hertsmann

Reformierakonna Tartu-valimislubaduste osa on ka Raadile vanatehnika muuseumi ehitamine.

Urmus Jaagant
urmas.jaagant@epl.ee

1. Suurärimees Neinar Seli autokogus on kümned uunikumid.
2. Seli tahab juba aastaid rajada vanatehnika muuseumi.
3. Tartu on Selile sobiva kinnistu tähtajatult rendile andnud.
4. Tartu Reformierakond lubab võimule saades muuseumi rajada.

See on lühikokkuvõtte Reformierakonna ühest küsimusi tekitavast valimislubadusest Tartus.

Reformierakonna Tartu valimisprogrammis on kesksel kohal Raadi vanale militaarmaastikule kultuurilinnaku rajamine. Ajendi selleks andis Eesti Rahva Muuseumi ehitamine sinnasamasse. Muuseumi kõrvale sobiks Tartu „oravate” arvates hästi renoveeritud ratsarügemendi hooned, filmipaviljon ning ka vanatehnika muuseum.

Just seda viimati nimetatut on Raadile juba aastaid soovunud reformierakondlasest suurärimees Neinar Seli, kelle enda uunikumide kogus on umbes 40 autot ja mootorratast. Neli aastat tagasi sai Seli, täpsemalt tema ja ta venna MTÜ Tartu Uunik Auto Tartu linnalt tasuta rendile endised Raadi lennukiangarid Roosi tänava ääres ja kaks hekta-

rit maad. Toonane abilinnapea Margus Hanson ütles siis, et rendileping on tähtjatu, aga muutub tähtjaliseks, kui Seli de vanatehnika muuseumi rajamise projekt saab euroliidult raha.

Kindlas kõneviisis pealkirjad ajakirjandusest jätavad mulje, et usk euroraha saamisse oli suur. Läks aga teisiti. Uunik Auto 2012. majandusaasta aruandest selgub, et 2011. aastal taotleti küll Ettevõtluse Arendamise SA-lt (EAS) toetust projektile „Vanatehnika külastuskeskuse väljaarendamine”, kuid EAS jättis taotluse rahuldamata. „Nimetatud otsus tekitas MTÜ-le keerulise olukorra, kus Lõuna-Eestile väga vajalik projekt jäi riigi toetuseta ning projekti edasine arendamine on ebaselge,” kirjutatakse MTÜ tegevusaruandes.

Senini on betoonangarid olnud välja üüritud ning

lootust ühel hetkel muuseumikatuse alla saada.

Kuidas ikkagi ühe ärimähe muuseumiprojekt on otseselt kirjas aastaid Tartut juhtinud Reformierakonna valimislubadusena, pealegi sõnastuses „...aitame rajada vanatehnika muuseumi”?

Ühendustee ERM-iga

Tartu linnapea Urmus Kruuse sõnul pole selles midagi ime likku ega mitte isegi uudislikku. „Oleme aeg-ajalt välja andnud vara, mida keegi haldaks, kuni linnal tekib sellega arendusplaan või tuleb mõte MTÜ-l endal. Sama oli Tartu seikluspargiga – neil oli idee ja meie andsime neile selleks maa. Järgmised sarnased projektid on plaanis näiteks jalgpalliklubidega,” ütles Kruuse.

Kuna Raadile rajatav Eesti Rahva Muuseum avatakse 2016. aastal, peab Tartu linn valmis tegema ka korraliku ühenduse kesklinnaga, milleks saab Roosi tänav. „Paremal pool Roosi tänavat, kus on linna kinnistud, võiks siis välja arendada filmipaviljoni ja vanatehnika muuseumi,” sõnas linnapea. Sellest kujunekski kokku Raadi kultuurilinnak.

Kruuse selgituste kohaselt ei soovi Reformierakond Raadile lihtsalt angari, kuhu Seli või keegi teine saaks oma vanad autod sisse lükata, vaid sellist muuseumi, mis annaks ka linnale midagi tagasi. Nagu linna toetatud Lodjapargi juurde on plaan-

itud võimalused anda edasi veesõidukite tegemise kunsti, on ka vanatehnika muuseumi kõrvale kavandatud huvihariduse andmise võimalus. See peaks tema hinnangul tagama ka selle, et seekord õnnestub Euroopa Liidust välja kaubelda ka toetusraha.

Kogu kompleks võiks Kruuse hinnangul maksma minna kaheksa miljonit eurot. „Rõhutan, et see kogusumma on tänaste kalkultatsioonide järgi. Filmipaviljonile kuluks siis hüpoteetiliselt viis miljonit eurot ja ülejäänud kolm miljonit vanatehnika muuseumile,” sõnas Tartu linnapea. ●

Seli: see pole ainult minu muuseum

„MTÜ Tartu Uunik Auto ühendab pea kõiki Lõuna-Eestis elavaid vanaaudote entusiaste. Ühinguks kuulub üle 50 liikme ja üle 100 vana masina. Võimaliku vanatehnika keskuse näol ei ole tegemist äriprojektiga, liikmed ja partnerid saavad arvestada vaid kulddega. Seega tegemist ei ole ei era- ega äriprojektiga.

Kui aga laiemalt vaadata, siis käib Raadil ERM-i ehitus ning selle ümbrus võiks olla korras ja vääristatud ning seal võiks olla ka teisi muuseume ja keskusi. Praegu laiutab seal Nõukogude armee jälg. Vanatehnika külastustehnika valmimise korral tõuseks ka tõenäosus, et mõni uunikum Eestis se alles jääks ning kõik Skandi-naaviasse maha ei müüdaks.”

Ranniku gümnaasiumis keskkooliõpilasi pole.

Foto: Priit Simson

Kolm vene kooli on nime järgi endiselt gümnaasiumid

Endised gümnaasiumid on sellest õppeaastast põhikoolid, kuid Tallinn ei ole uut nime andnud.

Kaisa Alliksaar
uudised@epl.ee

Tallinna Paekaare gümnaasiumi, Tallinna Ranniku gümnaasiumi ja Karjamaa gümnaasiumi keskkooliosad on sellest kooliaastast suletud. See tähendab, et tegelikult ei ole enam tegu mitte gümnaasiumide, vaid põhikoolidega. Ometi on eksitavad nimetused säilinud.

Küsimusele, kas see võib olla seotud sooviga meeldida eesolevatel valimistel vene elanikkonnale, vastas linna haridusameti esindaja, et koolide ümberkorraldused on alles pooleli.

„Neis koolides lõpetasid viimased gümnaasiumiklassid alles 2013. aastal, Tallinna munitsipaalühikoolide võrgu korrastamise kava kohaselt toimub kolmeaastase tege-

vuskava koostamine, mis kinnitatakse hiljemalt selle aasta lõpuks,” sõnas haridusameti juhataja Andres Pajula.

Linna otsustada

Ta märkis, et haridusamet viib tegevuskava ellu kolme õppeaasta kaupa ja ettevalmistavate lühiajaliste tegevuskavade alusel, mille kinnitab linnavalitsus. Samuti määratakse lühiajalistes tegevuskavades kindlaks vajalikud ressursid.

Haridusministeeriumilt aru pärides selgus, et oleks igati mõistlik need gümnaasiumid põhikoolideks ümber muuta, kuid täpne tegevuskava jääb linna otsustuspädevusse.

„Riigi poolt kindlasti minigeid takistusi pole, sest koolivõrgu mõistlik arendamine on omavalitsuse üks kohustusi,” ütles haridusministeeriumi pressiesindaja Argo Kerb. „Siin on küsimus nähtavasti Tallinna linna nii rahalistes kui ka sisulistest otsustes ning prioriteetides, mille kohta oskab vastused anda ainult Tallinn ise,” ütles Kerb. ●

TÄHELEPANU, ERAMETSAOMANIKUD!

1.-14.oktoobrini on võimalik esitada toetuse taotlusi Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetmete 1.5.1 (metsamajandusliku väärtuse parandamine) ja 1.5.3 (kahjustatud metsa taastamine ja tulekahjude ennetamine).

Taotlusi võtab vastu SA Erametsakeskus.

Harjumaal aitab taotlusi täita:

Jaan Velström - 26.09, 02.10 ja 04.10 kell 9.30-16 Tallinn, Mustamäe tee 50 (III korrus)
kontakt: jaan@metsatark.ee 50 98 522

Veljo Kütt - 4.10 ja 11.10 kell 9 -16 Tallinn, Mustamäe tee 50 (III korrus)
Kontakt: veljo.kytt@eramets.ee 50 48 876

Toetuse infopäevad toimuvad 18.09 Pärnus, 19.09 Sakus, 26.09 Tartus.

Täpsem info
erametsanduse infoportaalist
www.eramets.ee

EESTI MEEDIA

Erinevad meediakanalid

●●Kontsern nimetab oma lipulaevaks ajalehte Postimees. Eesti Meedial on pool Eesti suurimaks tõusnud ajalehest Õhtuleht ning samuti pool AS-ist Ajakirjade Kirjastus. Kontserni kuuluvad ka kohalikud lehed Pärnu Postimees, Sakala, Virumaa Teataja, Järva Teataja ja Valgamaalane. Kontserni kuuluvad veel Kanal 2 ja Trio Grupp kuue raadiojaamaga: Kuku, Elmar, Uuno, Spin FM, 100FM ja DFM. Samuti on kontserni osa trüki-koda Kroonpress.

Täna varahommikul väljus Kroonpressi trükkikojast esimene partii taas eestlastele kuuluvat Postimeest.

Foto: Mari Luud

Eesti Meedia tõi norrakatelt tagasi meediapelglik ärimees

Eesti Meedia omanikerin-
gi kuulub nüüdsest IRL-i
taustaga ravimiärimees

Margus Linnamäe.

Kristjan Pihl, Harry Tuul
uudised@epl.ee

Eile õhtul napilt enne tööpäeva lõppu ilmus Postimehe võrguäljaandes tähtis uudis, mis teatas, et kontsern Eesti Meedia ja ka ajaleht ise kuuluvad nüüd Eesti omanikele. Sellega said kinnitust suve lõpul süvenenud spekulatsioonid, et õige pea saab läbi 15 aastat kestnud norrakate ülemvõim Eesti meediaturul.

Seda, et leping on sõlmitud, kinnitas eile ka Schibstedi juht Rolv Erik Ryssdal: „Oleme uhked, et selle aja jooksul on Eesti Meedia arenenud tugevaks ja strateegiliselt hästi positsioneeritud meediagrupsiks Eestis ja Baltikumis.”

Tehing hõlmab kõiki Schibstedile kuulunud Eesti, Läti ja Leedu ettevõteteid ning läks eestlastele maksma ligikaudu 30 miljonit eurot. Omanikerin-
gis on Eesti Meediale juba tuttavad näod. Norrakatega asus ostu teemal läbi rääkima äsja loodud ettevõtte TAMM Meedia, mille juhtide seast leiab Eesti Meedia enda juhatuse esimehe Mart Kadastiku, juhatuse liikmed Toomas Issaku ja Meelis Luhti ning trükikoja Kroonpress juhi Andres Kulli.

Linnamäe tehing

Mart Kadastik tunnistas eile Eesti Päevalehele, et sellega lõppes 15 kuud kestnud närvitsemine. See algas juunis 2012, kui norrakad teatasid soovist panna Baltikumi mee-

diäärile punkt. „Pärast seda oli kõik ebamäärane ja see on teatavasti igale ettevõttele väga halb,” selgitas Kadastik, kelle sõnul pani Eesti Meedia sellega üsna pikaks ajaks tulevikuplaanid riivilile. Siin-seal hakati spekulerima uue omaniku üle, kelleks pakuti teiste hulgas ka venelaste Gazpromi.

Kadastik soovis meediaäri Eestisse jätta ja seetõttu asuti läbirääkimistele, mis andsid tulemusi alles tänavu juunis. Siis oli eestlastel konkreetne ostuplaan, mis omanikke rahuldada. „Vaidlused ei olnud sugugi lihtsad,” rääkis Kadastik ja viitas, et Eesti Meediasse töötab ühtekokku 1200 inimest. Tema sõnul ei lähe nii suured tehingud tavaliselt sedavõrd lihtsalt. „Meil oli lihtsalt see õnn,

Mõjukas ärimees Linnamäe hoidub kangekaelselt ajakirjanikega suhtlemast.

et tunneme oma ettevõtet läbi ja lõhki.”

Kuid Kadastik ja kompanjonid on ainult üks ostu osapool. Teine, tegelikult ka määrav jõud, kelle liitumine tehingu üldse võimalikuks tegi, on ravimiärimees Margus Linnamäe, kes kuuldes jutte omanikuvahetusest, võttis Kadastikuga ise ühendust. Kahe peale asutati osaühing Meedia Holding ja võeti suurostuks pangalt laen, mis kattis kaks kolmandikku müügihinnast. Ülejäänud pani Linnamäe oma taskust juurde.

Eile õhtul Linnamäe Eesti Päevalehe telefonikõnedele ei vastanud, seetõttu ei saa-

nud küsida, millest tekkisid tal meediaäri plaanid. Küll aga kommenteeris IRL-i kuuluv Linnamäe uudist Postimehe veergudel, nimetades seda huvitavaks ja perspektiivikaks investeeringuks.

„See oli kindlasti äriplane investeering, kuid see on selgelt erinev tavalisest investeeringust,” ütles Linnamäe ja viitas sellele, et traditsioonidega meediaettevõtte äratasuvus pole alati rahaliselt mõõdetav. „Kui tahame, et elukeskkond Eestis oleks terve ning demokraatia ja vabadus püsiks, siis vajame majanduslikult tugevat ja misisioonitundelist meediat.”

Ostma tõukasid kuulujutud

Kahtlemata on Margus Linnamäe Eesti üks salapärasemaid ja ühtlasi mõjukamaid ettevõtjaid, ravimituru valitseja, kelle võimas sisenemine meediaärisse teeb temast nüüd hoobilt Eesti esimese tõelise magnaadi. Kõige tähelepanuväärsem selle käigu juures on aga see, et ta ise hoidub kangekaelselt ajakirjanikega suhtlemast. Linnamäe on samas varemgi püüdnud meediaärisse siseneda, tundes kunagi huvi Võrumaa Teataja ostu vastu.

Linnamäe oli viimases Äripäeva Rikaste TOP-is 15. kohal, kus tema varandust hinnati 83,5 miljonile eurole. Tal kuulub ka Eestis välja makstud dividendide rekord: 2011. aastal maksis tema suuroman-
duses MM Grupp OÜ dividendideks omanikele 20 miljonit eurot, millest Linnamäe osa oli 19,6 miljonit. Temale kuuluvate ettevõtteid teevad

Margus Linnamäe

Foto: Andras Kralla / Äripäev

Äripäeva hinnangul aastakäivet suurusjärgus veerand miljardit eurot.

Tema põhiäriks on seni olnud ravimid. Magnumi kaudu kuulub talle terve ravimimüügikett alates hulgitüügist, kus tema ettevõtte on turuliider, lõpetades jaemüügiga apteegiketides Apotheke ja Südameapteek. Linnamäe huvid on aga märksa laiemad kui ravimitööstus. 2011. aastal Setumaa aasta

inimeseks kuulutatud Margus Linnamäele kuulub veel näiteks hooldekodu Villa Benita.

Mullu sügisel korraldas Linnamäe OÜ MM Grupp oma äritegevuse ümber. Kui AS Magnumi alla jäid ravimimüügiga seotud tegevused, siis Eesti Meedia omanikuks saanud UP Investi alla koondati kõik teised valdkonnad: taastusravi teenuste osutamine, kinnisvaraprojektid, haiglatarvikute müük, probiootilise koeratoidu tootmine ja turustamine ning isegi jäätisekohvikute keti arendamine.

Ka Mart Kadastik põhjendas Linnamäe huvi osta Postimees eelkõige sooviga toetada eesti kultuuri elujõulisust. „Puht Eesti inimese mure, et Eesti meediaturg ei läheks ühe grupi alla või idamaadesse,” sõnas Kadastik. „Need kuulujutud häirisid teda ja tahtis kaasa aidata, et nii ei juhtuks.” Kadastiku sõnul on kartused, et ta püüab oma ravimiäri huve meediakanalites realiseerida, naeruväärsed. Oma apteegiäris oleks selleks Kadastiku hinnangul ka märksa odavamaid võimalusi. ●

KOMMENTAAR

Hans H. Luik

Ekspress Grupi suuromanik

Õnnetlenn konkurent! Nad kasutasid suurepäraselt ära haruldase hetke, mil Norra firma soovis turult lahkuda. Nüüd on aktsiaseltsi Eesti Meedia nimele ka õige sisu tekkinud. Margus Linnamäed tean tema kultuurihuvi tõttu. Linnamäe toetab Lõuna-Eestis tublisti setu pärandit.

Ees seisab investeerimise aeg,

sest lugeja on valmis ajalehte ostma ka uuel, tahvelarvuti platvormil. Minu mulje kohaselt Schibsted ei uskunud tahvelarvutisse, nad on nutitelefonis-
usku. Eesti Päevaleht ja Eesti Ekspress panustavad tahvelarvutite. Ja edukalt. Oletan, et Postimees tuleb sama teed. Olen kindel, et meie ühisettevõtetes Expresspost, Õhtuleht ja Ajakirjade Kirjastus täidab Eesti Meedia lepinguid korrektselt, nagu norrakail kombeks oli.

Kadastik: ütlesime ära mitmetele investoritele

Intervjuu

Kristjan Pihl
kristjan.pihl@epl.ee

Huvi tundsid ka mitu riskiinvestorit, kuid norrakad eelistasid näha uue omanikuna kedagi senisest juhtkonnast.

●●Mart Kadastik, palju õnne! Olete nüüd Eesti suurima meediakontserni omanik. Mis tunne on?

Minu jaoks ei muutu tänasega midagi. Kergendust tunnen muidugi. Aga nagu inimesed võib-olla eeldavad, et „oh, oled nüüd tähtis omanik”, seda ma ei tunne.

●●Milliseid muutusi see uudis Eesti Meedias ja Eesti meediaturul kaasa toob?

Ei ütleks, et midagi otseselt muutub. Peale kahe asja. Esiteks, välisinvestorite osa turust on nüüd peaaegu olematu. Ja teiseks: meie meeskonnaga liitus Margus Linnamäe. Ettevõtte otsustusmehhanism on nüüd turule lähemal, see lubab ehk teha ka paremaid otsuseid, paremat lehte ja onlineväljaannet.

●●Millised tingimused Schibsted läbirääkimiste käigus lauale löi?

Tegelikult oli tehingu eeltin-
gimus, et osta saab ainult keegi Eesti Meedia juhtkonnast. Igasugune trikoovoor jäi sellega ära. Et tulge ja pakkuge rohkem!

Ehkki oli neidki, peamiselt tundmatu taustaga Soome riskiinvestoreid, kes tahtsid ettevõtet ise ära osta. Aga norrakad ei müünud. Neile oli ettevõtte edasine käekäik moraalselt tähtis.

Üks hetk tuli ka meile umbes kümme aastat investorit abikätt pakkuma. Ütlesime meiega ära.

●●Meil on tänasest uus meediama-
gnaat Margus Linnamäe, kes pole just väga aldis ajakirjandusega suhtlema. Kuidas te teda iseloomustaksite?

Kes teda tunnevad, teavad, et talle ei meeldi raha kaotada. Seega olen kindel, et ta ei sukel-
dunud meediaärisse uisapäisa, vaid nägi selles perspektiivikat äriprojekti. Pealegi, oma ärides on ta omandanud meie jaoks vajaliku Balti-tunnetuse.

Selle kõige juures on ta rohujuure tasandi eestlane, iseseisvusaja üks suurimaid kultuurivaldkonna sponso-
reid, mida inimesed väga ei tea. Ta hoiab madalat profiili, sest tal puudub avalikkuse kaudu enese realiseerimise vajadus. See teeb temast minu meelest väga hea meediaettevõtte omaniku, sest puudub oht, et ta hakkaks Postimehe veergudel oma poliitilisi seisukohti avama. See pole tema stiil. Meie koostöö hakkab sujuma. Usaldan teda. ●

Suur Tõll läks remonti

Eile hommikul vedas puksiir-laev dokki legendaarse jää-murdja Suur Tõll. Üritusel osalesid ka kunagised meeskonnaliikmed ja meeskonna auliikmed.

Suur Tõll andis pukseerimisel kolm pikka vilet, kuni viima-

ne ots oli kaist lahti ühendatud. Jäämurdja pukseeriti Paljassaa-re sadamasse.

Pea saja-aastast laeva ootab ees restaureerimine. Eesti meremuuseumi direktori Urmas Dreseni sõnul saab väärikat laeva järgmine kord

näha järgmise aasta hiliskevadel. Ta märkis, et järgmine aasta on meremuuseumi jaoks Suure Tõllu aasta, sest alus saab saja-aastaseks.

Suur Tõll valmis 1914. aastal Saksamaal Stettinis Vulcan-Werke tehases ja oli siis kõige

moodsam ja tehniliselt täiuslikum jäämurdja maailmas.

Alus on teeninud nii Eestit, Venemaad kui ka Soomet ja kandnud nimesid Tsaar Mihhail Fjodorovitš, Volõnets, Wäinämöinen ja Suur Tõll. Delfi/ERR

Lätist Venemaale sõitnud bussi avariis hukkus kaheksa inimest

Reede öösel Riist tulnud Ecolinesi bussi ja Venemaa turismibussi kokkupõrkes hukkus kaheksa ja sai vigastada 21 inimest, õnnetuse võis põhjustada Vene bussi rooli taha magama jäänud juht.

Riist Moskvasse sõitnud Ecolinesi turismibuss põrkas kokku Venemaa bussiga ja neile põrkas omakorda otsa teine Venemaa turismibuss. Hukku-nuist neli olid Lätid ja neli Venemaa kodanikud. Kõik õnnetuse asjaolud seni selgunud ei ole, ent Ecolinesi bussil olnud kaamera salvestis tõestab, et õnnetuse põhjustas Vene turismibussi juht, kes juhtis bus-si äkki vastassuunavööndisse.

Ecolinesi esindajate sõnul oli kokkupõrget võimatu vältida. Õnnetuse põhjustanud bus-sijuhil joovet ei tuvastatud, küll aga jäi ta suure tõenäo-susega rooli taga magama ja seetõttu sõitis kiirelt rajalt välja, vahendas RIA Novosti. Juht on siiani haiglas, ent hil-jem peetakse mees uurimiseks kinni. Süüdimõistmise korral võib juht kuni seitsmeks aastaks vangi minna.

Ehkki õnnetus juhtus Eesti teedest kaugel, on unised bus-sijuhid ka Eesti teede probleem. Alles juulis tegi Eesti Päevalehe ajakirjanik eksperimendi, sõites Ecolinesi bus-siga Tallinnast Kölni – selle aja jooksul ületasid bussijuhid

Foto: pskov.ru

lubatud norme kahekordselt. Lubatud 4,5 tunni asemel sõit-sid juhid järjest üheksa tundi ning neljapäevase reisi jook-sul oli üks juhtidest roolis 15,5 ja teine koguni 44 tundi. Loos rääkinud ekspertide sõnul oli seda selgelt liiga palju. Nimelt näitavad uuringud, et väsinu-na on tõenäosus liiklusõnne-tust põhjustada oluliselt suu-rem ning tegelikult võrdub väsinud juht roolis joobes juhiga.

Tööinspektsioon on bus-sijuhtide rikkumise kohta menetlust alustanud, ent uuri-mise lõppemiseni ei jaga inspektsioon ega majandus- ja kommunikatsiooniministee-rium asja sisu kohta infot. **Riin Aljas**

Hinnete eest hakkab stipendiumi saama ainult protsent tudengitest

Kvalifitseeruks käputäis üliheade tulemustega üliõpilasi, kes saaks 180 eurot toetust kuus.

Teete Tammeorg
teete.tammeorg@epl.ee

Kuigi juunikuus kirjutas Eesti Päevaleht, et sel õppeaastal võivad sajaeurost tulemusstipendiumi saama hakata ligi 10% tudengeist, siis uue kooliaasta teiseks nädalaks on haridusministeerium võtnud pisut teise suuna: stipendiumid tuleksid suuremad, kuid neid saaks palju vähem üliõpilasi.

„Eesmärk on tõesti väga heade tulemustega üliõpilaste premeerimine ja mitte lihtsalt heade hinnete eest maksmine,” märkis haridusministeeriumi kõrghariduse osakonna juht Helen Põllo. „Seetõttu on ka planeeritud maht üsnagi suur: 70% alampalgast ehk 180 eurot kuus. Eeldatavasti hakkab saama toetust väike ja tõesti tippude alla kuuluv osa tudengitest.”

Jutt käib tõesti ainult „tipust”, sest ministeeriumi

hinnangul oleks tuleval kevadel 180-eurose stipendiumi saajaid alla protsendi.

Kes sobivad, pole selge

Millistele tingimustele peaks üliõpilane vastama, et olla tip-pude hulka arvatud, pole veel selge. Lähinädalatel peaks kooskõlastusringile minema määrus, mis stipendiumide jagamise põhimõtted paika paneb. Varem on Põllo kaht-lust avaldanud, kas sel õppe-aastal üldse saab hinnete eest toetust maksta, kuid nüüd on kõneviis kindlam: stipendiumi-süsteemi on plaanis rakendada sel kevadel.

Eesti üliõpilaskondade liidu juhi Sigrid Västra sõnul on tudengiesindus ikkagi seisuko-hal, et vähemalt 10% tudengi-test peaks heade hinnete eest vähemalt 100 eurot stipendiumi saama.

Ta rõhutas, et ehkki kõrgharidusreform keskendub vajaduspõhiste toetustele, ei tohiks see välistada tulemus-te eest antavaid stipendiume. „Toetused tagavad kõrgharidusele ligipääsu ja võimalda-vad pühenduda õpingutele, stipendiumid aga motiveerivad tudengeid paremini õppima – seda ka riiklikult olulistel eri-aladel,” märkis Västra. **•**

870 toetusesaajat on selgunud

Tänavu ülikooli astunud on võimalik taotleda kuni 220 eurot vajaduspõhist toetust. Selle saamise tingimus on, et värske tudengi pere sissetulek oli tuludeklaratsiooni järgi alla 280 euro pereliikme kohta. Haridusministeeriumi teatel oli eilseks heaks kiidetud 870 toetuse taotlust,

kuid avaldusi saab eesti.ee portaali kaudu esitada 30. septemb-rini. Ministeeriumi hinnangul peaks kokkuvõttes toetust saama rohkem kui kolmandik tänavu ülikooli astunud tudengitest.

Enne tänavust aastat ülikooli astunutele kehtib ligi 56-euro-ne põhi- ja 28-eurone lisatoetus.

Aruküla külje alla kerkib paari aastaga metsloomade haigla

Baltimaade vingeima loomahaigla ehitamine ja sisustamine maksab üle poole miljoni euro.

Ulvar Käär
ulvar.kaart@epl.ee

Eestimaa Looduse Fond (ELF) rajab Harjumaale Aruküla lähiste vigastatud metsloomade abistamiseks ja ravimiseks mõeldud kaasaegse loomahaigla. Kui kõik sujub, võib Eesti esimene omataoline keskus alustada tegevust juba mõne aasta pärast.

Tallinna külje all uue loomahaigla avamist peetakse hädavalikuks, kuna just pealinnast ja selle lähiümbrusest tuleb valvenumbrile 1313 vigastatud metsloomade või lindude kohta kõige rohkem

Oma panuse saavad abitute loomade või lindude heaks anda ka vabatahtlikud.

teateid. Aga spetsiaalset kohta, kuhu näiteks autolt löögi saanud, kasside-koerte puretud või elektritraatides kanatada saanud elukaid ravi-

le toimetada, selles piirkonnas pole.

Loomahaigla rajamisele pani mullu öla alla riiklik võrguettevõtte Elering, mis andis loomahaigla rajamiseks Aruküla külje all asuva vana alajamahoone ühes maaga. ELF-i metsloomade haigla projekti ekspert-veterinaar Madis Leivits ütles, et praegu ollakse ametis hoone ümberehitustööde projekteerimisega. „Plaanis on välja arendada täisfunktsionaalne loomahaigla, kus oleks võimalik loomi ravida ja neid ühtlasi raviperioodil hoida, ehk siis väga palju asju on vaja läbi mõelda,” sõnas Leivits.

Abi saavad kõik

Kava kohaselt tuleb Aruküla loomahaiglast koht, kus oma panuse saavad abitute metsloomade või lindude heaks anda ka vabatahtlikud. „Ka mujal maailmas on sellistes keskustes suur osa igapäevatööst – näiteks aedikutepuhastamisest ja loomade toitmistest – selleks väljaõpetatud vabatahtlike kanda,” viitas Leivits.

Keskkonnaameti nõunik Teet Koitjärv märkis, et ameti jaoks on olulisem eeskätt kaitsealuste loomade abistamine ning senise korra järgi viiakse selliste liikide esindajad kas

Loomahaigla projekti vabatahtlike arhitektide Ingrid Aasoja ja Aleksandr Zverevi ettekujutus uuest keskusest.

Pärnumaale Läti piiri lähistele jääva Nigula metsloomade taastuskeskusesse või Tartusse maaülikooli veterinaarkliinikusse. „Eriti just esimese ja teise kaitsekategooria liikide puhul on iga isendi päästmine väga oluline, kuna see võib mõjutada kas mingi piirkonna või kogu Eesti asurkonda,” märkis Koitjärv.

Arukülla rajatavas loomahaiglas aga liigi ohustatus abi osutamise üle otsustamisel määravaks asjaoluks ei saa. Seal ravitakse kõiki elukaid,

kes seda vajavad. Kui ettevalmistustööd sujuvad plaani järgi, võivad ehitustööd alata juba järgmisel aastal ning 2015. aastal peaks Aruküla loomahaigla tööd alustama. Hinnanguliselt lähevad ümberehitustööd ja loomahaigla sisustamine maksma üle 500 000 euro, mis loodetakse kokku saada projektitaotluste, sponsorite ja annetajate abiga.

Haigla rajamise eeltoetustas rohkem kui 90 000 euroga keskkonnainvesteeringute keskus

Annetused on teretulnud

Metsloomahaigla ehitamiseks on ELF käima lükanud ka heategevuskampaania. Kõik, kes saavad keskuse heaks panuseta, saavad teha annetuse ELF-i arvelduskontodele, mis on Swedbankis 221005100292 ja SEB-s 10102001506006. Selgitusse kirjutada märksõna „metsloom”. Samuti on võimalik helistada ELF-i

annetusnumbrile 12557, siis on annetus kaks eurot.

Madis Leivits, kes muidu toimetab Eesti maaülikooli veterinaarkeskuses, ütles, et kõige sagedamini on ta viimasel ajal abistanud haruldasemaid röövlende. „Herilaseviud, hiireviud, pistrikud, üks kanakull, merikotkas ja isegi üks kaljukotkas,” loetles Leivits.

Spetsialistid soovivad, meistrid eelistavad.

Sanitaar- ja keskkonnatehnika | Tööriistad ja ehitusseadmed | Elektri- ja nõrkvoolusüsteemid

FEB'is Oras segistid soodushindadega!

FEB
An **ahlsell** company

-28%

Köögisegisti

Safira 1038

- kõrge pööratav jooksutoru
- mugav silmuskahv
- 5-aastane tilkumatus garantii

103.-
tavahind 145.-

Valamusegisti

Safira 1010

- klassikaline valamusegisti
- mugav silmuskahv
- 5-aastane tilkumatus garantii

-30%

60.-
tavahind 86.-

Puutevaba kodusegisti

Optima 1714F

- mugav ja lihtne kasutada. Vesi avaneb ja sulgub segisti puudutamata
- turvaline ka lastele ja eakatele
- säästlik – vee vooluhulga piiraja 5 l/min
- 6V patareitoide. Patareide tööiga 3-5 aastat.

-33%

127.-
tavahind 191.-

Vannitoakomplekt

Saga 1945Y

- vanni- ja dušisegistist Saga 1945Y ja dušikomplektist Apollo 520 koosnev komplekt
- 300mm pööratav jooksutoru
- katlakivivastase kaitsega Antikalk dušipihusti
- 5-aastane tilkumatus garantii

112.-
tavahind 182.-

-38%

oras
www.oras.com

ORAS OY on Põhjamaade suurim segistitootja. Toodame innovatiivseid kvaliteetsegisteid. ORAS segistite toimeosadele (seadeosad, ventiilid, termostaadid, sensorid) kehtib 5-aastane garantii. Lisaks 10-aastane varuosade saadavusgarantii.

Water Is Worth Loving.

Kampaania kestab 02.09-22.09

www.feb.ee / e-post: feb@feb.ee / telefon: 654 8500

TALLINN: Forelli 4 / Peterburi tee 44 / Paldiski mnt 247A (hulgiladu) TARTU: Ringtee 61B NARVA: Puškini 5 RAKVERE: Vase 1 / Narva 23F VILJANDI: Puidu 17 PÄRNU: Lina 22

SOOMES PEATATI OLKILUOTO TUUMAJAAMA REAKTOR

Soomes peatati eile hommikul turbiinis tekkinud probleemi tõttu Olkiluoto tuumajaama teise reaktori töö, esimene reaktor töötab tavapärasel režiimis. Rikke põhjusi praegu uuritakse,

kuid ettevõtte Pohjolan Voima teatel keskkonnale ohtu ei ole. Reaktori peatamisest teavitati ka elektribörsi Nord Pool Spot. Millal reaktor taaskäivitatakse, ei ole teada. ERR

USA-S TULISTAS POLITSEI 107-AASTAST MEEST

USA Arkansase osariigi Pine Bluffi linnas oli politsei sunnitud tulistama 107-aastase mehe pihta, kes selle tagajärjel hukkus. Politsei saabus Monroe Isadore majja, sest ta oli ärritunud tütre

kolimisettepaneku pärast ja süngenud end relvaga oma tuppa. Seal kostitas mees kohale saabunud politseid valangutega, mistõttu oldi sunnitud ka tema pihta tulistama. EPL

Türgi rahvas ei taha Süüriat rünnata, valitsusel on au kaitsta

Vene luurelaev CCB-201 läbis märgiliselt 5. septembril Bosporuse väina Mustast merest Vahemerre. Türgi valitsus pooldab Süüria sõjalist karistamist, kuid peab tähelepanelikult üle öla ka Venemaa tegevusega arvestama.

Foto: AFP/Scanpix

Navalnõi tulemusi ei tunnista.

Kreml Navalnõile: ära kõiguta paati

Pühapäeval toimunud Moskva linnapea valimistel ei üllatanud mitte Kremli toetusega senise linnapea Sergei Sobjanini võit, vaid opositsiooni kailakujuks tõusnud Aleksei Navalnõi suur häältesaak.

Venemaa võimupartei Ühtne Venemaa kandidaat Sobjanin kogus 51,37% häältest, mis tagas talle linnapea kohale jäämise kohe pärast esimest valimisvoor. Tema peamine rivaal Aleksei Navalnõi aga korjas kokku tervelt 27,24%. Valimas käis 32,07% hääleõiguslikest kodanikest.

Navalnõi valimisstaap keeldus pühapäevaste valimiste esialgseid tulemusi kommenteerides oodatult neid tunnustamast. Opositsiooniliidrid nõudis lausa nende tühistamist. „Me ei tunnusta seda hääletust väljaspool valimisjaoskondi. Me leiame, et valimistel peaks toimuma teine voor,” ütles Navalnõi ajakirjanikele. Ta kutsus oma pooldajaid üles pahameele väljendamiseks korraldama avalike demonstratsioone.

Tulemustega tuleks leppida

Sobjanin ilmus aga kesköö paiku Bolotnaja väljakule ning väljendas avalikult veendumust oma võidus. „Lõpptulemusena võidame me niikui-nii,” kuulutas praegune linnapea kohusetäitja. Sobjanin teatas ka, et Venemaa pealinna võimudel õnnestus korraldada kõige ausamad ja kõige avatumad valimised Moskva ajaloos. Ta andis avalikult edasi Venemaa võimude hoiatuse opositsioonile vältida väljastumisi ja aktsepteerida olukorda ning soovitas pealinnas revolutsiooni ihkavatel poliitikutel valimistulemustega leppida.

„Väga tähtis on mitte paati kõigutada, mitte inimesi provotseerida, sest ausate valimiste jaoks midagi rohkem ära teha on, mulle tundub, võimatu,” rõhutas Sobjanin. **Lauri Laugen**

Telegramm

Hille Hanso
vaatleja, Istanbul

Türgi ja Prantsusmaa on ühed vähesed USA-d Süüria karistamises toetada lubavad riigid. Miks Türgi nii sõjakas on?

Türgi peaminister Recep Tayyip Erdoğan lendas G20 tippkohtumisele eelkõige selleks, et rääkida oluliste liitlastega Süüria olukorrast ja arutada sekkumist. Euroopale ja USA-le heidetakse ette, et nad on Süürias toimuvat juba aastaid pealt vaadanud, kuid reageerivad üksnes Bashar al-Assadi sõnalise hukkamõistuga. Türgi valitsuse hinnangul on keemiarelvade kasutamine punane joon ning tuginedes nii USA kui ka Prantsuse luureandmetele, nõuab olukord tegutsemist. Regiooni juhtiva jõuna on partnerite veenmisest saanud Türgile auküsimus.

Peaaegu sõjajalal

Türgi ja Süüria suhted on olnud kui Ameerika mäed. On esinenud territoriaalvaidlusi ja Türgile oli aastaid pinnuks silmas Süüria toetus Kurdi Töö-

lisparteile, mida peetakse endiselt terroriorganisatsiooniks ning mille võitlejad said Türgi-vastaste rünnakute jaoks väljaõpet just Süürias. Türgi ja Süüria olid sõja lävel, kuna Süüria andis Damaskuses varjupaika kurdide liidrile Abdulah Öcalanile, kelle vahistamisega 1990-ndate lõpul suhted normaliseerusid. Kuigi Süüria suhtus kahtlusega Türgi Euroopa Liidu ponnistustesse ja tüliõun on ka Tigriise ja Eufrati vesi, mida Türgi hiiglaslike tammisüsteemidega suuresti enda kasutada hoiab, kirjutati alla mitu majandusalast ja julgeolekut puudutavat lepingut.

Türgist pidi saama Iisraeli ja Süüria rahuläbirääkimiste vahendaja. Süüria kodusõja algus aga katkestas heanaaberlikud suhted. Kui esimesed tuhanded sõjapõgenikud jõudsid 2011. aasta suvel Türgi territooriumile, nimetati neid muslimi kombe järgi auväärsetel külalisteks. Türgi esindaja käis Süürias, et anda al-Assadile edasi Türgi „karm” sõnum. Al-Assad ei võtnud seda kuulda ja vastas, et Türgi peaks tegelema oma riigi demokraatia edendamise- ga, riivates sellega Türgi vääriskust. Kahe riigi suhted halvenesid pärast seda kiiresti: välis-

minister Ahmet Davutoğlu katkestas Türgi nimel Süüriaga kõik seni sõlmitud lepingud ja Türgi hakkas toetama Süüria opositsiooni nii relvade, varustuse kui ka treeningutega. Pärast seda, kui Süüria tulistas 2012. aasta juunis alla Türgi luurelennuki ning Türgi sundis maanduma Moskvas Damaskusesse suunduva lennu, millel kahtlustati illegaalset relvatransporti, alustas Türgi USA-ga al-Assadi valitsuse väljavahetamise läbirääkimisi ja piiridele paigaldati Patriot-tüüpi raketid ja koostöös NATO-ga täiendavad väeüksused.

Praeguseks on Süüria põgenike arv Türgis ületanud tublisti poole miljoni piiri, teki-

Niisiis on Türgi sõnades ja tegudes al-Assadi režiimi-vastasteks rünnakuteks valmis. G20 kohtumise ajal paigutas Türgi täiendavaid vägesid Süüria piiri äärde.

Avalikkus ütleb ei

Türgi valitsusel on otsustava sekkumise teemal tegelikult siiski mitu mõttekohta. Esiteks näitavad uuringud, et Türgi avalikkus ei toeta Süüria konflikti sekkumist. Transatlantiliste trendide uuringute keskuse raportist selgub, et 72% küsitletute arvates peaks Türgi Süüriast eemale jääma. Seda tõestavad ka kümnete tuhandete inimeste osalusel rahu toetuseks korraldatud demonstratsioonid Istanbulis

Bosporuse kallastel ja mujal Türgis, mille politsei taas mitmel pool jõuga laiali löi. Religioossem ja konservatiivsem osa kohalikust elanikkonnast ei poolda sekkumist usulisel põhimõttel, et muslim muslimit ei tapa. Järgmisel, 2014. aastal on aga Türgis nii presidendi- kui kohalike omavalitsuste valimised ja avalikel ebapopulaarsetel otsustel võivad olla peaministri võimupartei jaoks sisepoliitilised tagajärjed.

Eelseisvad valimised pingestavad Türgi võimupartei jaoks olukorda veelgi.

tades omamoodi nähtamatu kriisi. Türgi ajalehe Zaman hinnangul on riik seni kulutanud põgenikele umbes 2 miljardit dollarit. Nii mõnedki Türgi vaatlejad väidavad, et kuigi relvad veel otseselt käigus pole, on Türgi tegelikult juba sõtta sekkunud.

VILLE JEHEST SAI ARENGUFONDI NÕUKOGU ESIMEES

Arengefundi nõukogu valis neljapäeval uueks esimeheks Ville Jehe. Ta ütles Ärilehele antud intervjuus, et arengufond on liikunud omale seatud eesmärkidele vastavalt ning suuri muuda-

tusi kavas ei ole. „Tulevikus vajab koostöö teiste riigi institutsioonidega rohkem tähelepanu kui varem,” ütles Jehe pidades silmas EAS ja Kredexit, samuti ettevõtlusorganisatsioone. **Ärileht**

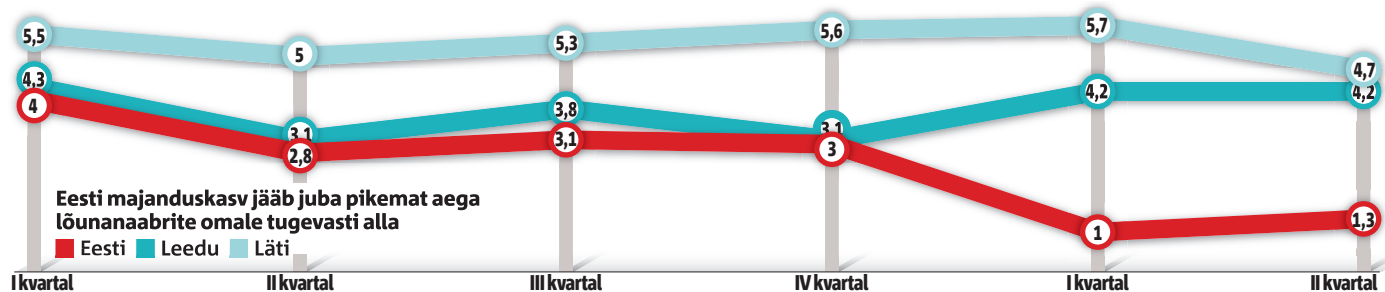

SUBWAY AVAB PEAGI TALLINNAS UUED RESTORANID

Subway maaletooja Ats Raigla sõnul avatakse peagi Tallinnas uued restoranid. „Tulevikuplaanidest rääkides on eesmärgiks laiendada Eesti turul ning järgmise uute võileivarestoranide

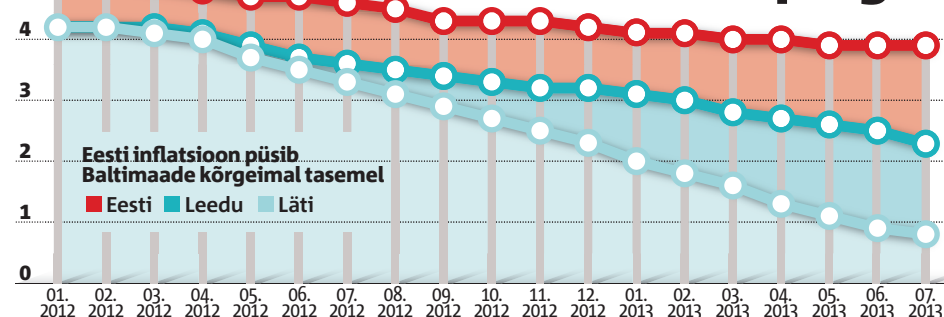
avamist võiks näha juba lähiaja plaanides,” ütles Raigla ja märkis, et järgmiste restoranide asukohtade läbirääkimised on praegu pooleli, kuid laienemine toimub Tallinnas. **Ärileht**

Hinnatõusu pidur hoiab Läti ja Leedu majanduskasvu Eesti omast selgelt ees

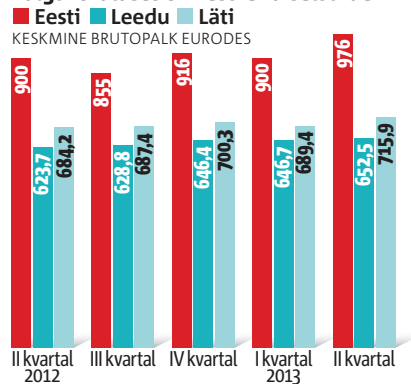
Eesti majanduskasv jääb juba pikemat aega lõunanaabrite omale tugevasti alla

Läti ja Leedu galopeerivad, Eesti tammub paigal

Eesti inflatsioon püsib Baltimaade kõrgeimal tasemel

Palgavõrdluses on Eesti endiselt liider

Läti ja Leedu majandused kasvavad kiiremini kuna on suutnud hoida hindade tõusu vaos.

Tanel Saarmann
tanel.saarmann@arileht.ee

Nordea peaökonomist Tõnu Palm selgitas, et eriti tähelepanuväärne on Leedu olukord, kus on kiire kasv just madalate hindadega. Näiteks toiduainete hinnatõus viimases kvartalis oli Leedus isegi madalam kui euroalal ehk vastavalt 2,5 ja 2,8%. Eestis seevastu oli hinnatõus liiga kiire, ulatudes 4,5%-ni. Kuigi nii Läti kui ka Leedu pingutavad hinnatõusu vaos hoides eelkõige euro nimel, on saavutus Eestiga võrreldes tähelepanuväärne.

„Nii Lätis kui ka Leedus aeglustub käesoleval aastal inflatsiooni üle ootuste kii-

elektrituru liberaliseerimine (Lätis 2014, Leedus 2015), mis peaks sarnaselt Eestiga elektrihindu kergitama.

SEB majandusanalüütik Ruta Arumäe märkis, et Eesti on Lätist ja Leedust oma majandussüklites alati natuke ees. „Seetõttu ohustab Läti ja Leedut tegelikult samuti aeglustumine, kuigi praegused prognoosid nende kohta on sama kasvu jätkamine, nagu viimasel ajal olnud on,” selgitas Arumäe. Ta nõustus, et lühiajaliselt on üks tegur, miks praegu on Läti ja Leedu majanduse reaalkasv Eesti omast parem, nende madalam inflatsioon.

Hindade vaos hoidmise nimel on Läti ja Leedu valitsused Arumäe sõnul näiteks mõned administratiivsed hinnatõusud või maksutõusud edasi lükanud. „Tegemist saab muidugi olla vaid ajutise olukorraga, kus

Lätis ja Leedus on inflatsioon madalam, põhimõtteliselt ollakse ikkagi üsna sarnases arengustadiumis, mis tähendab pikema aja horisondil vaadates sarnaseid arenguid,” selgitas Arumäe.

Arumäe mõõnis, et riikide vahel on ka sisulisi erinevusi. „Näiteks suudab Leedu praegu kiiremini ekspordi kasvatada, sest nende eksporditurud ei ole samavõrd kannatada saanud

kui Eesti omad. Eestit mõjutab rohkem Soome majanduslangus ja suurem sõltuvus ekspordist,” selgitas Arumäe. „Leedu saab loota rohkem oma sisetarbimise tõusule, sest neil on suurem siseturg,” lisas ta.

Lätit veab eksport

Swedbanki peaökonomist Tõnu Mertsina nimetas Läti puhul, et eelmisel aastal oli lõunanaabri kiire majanduskasvu allikas peamiselt eksport, mis omakorda hoidis üleväl nii investeeringuid kui ka eratarbimist. „Kuigi Läti eksport ei kasvanud Eesti

omast oluliselt kiiremini, vastavalt 7,1% ja 5,6%, siis oli see Lätis impordist oluliselt suurem,” selgitas Mertsina.

Ühtlasi võivad Lätit mõjutada ka ühekordsed sündmused, näiteks suurima terasetootja Liepājas Metalurģi töö peatumine. Ka pidurdab Läti majanduskasvu Mertsina hinnangul nii Eesti kui ka Venemaa nõudluse vähenemine. „Samas peaks Lätist ekspordi kasvu pidurdamine olema vaid ajutine ning ei tohiks mõjuda negatiivselt tarbijate kindlustundele,” sõnas Mertsina. ●

KOMMENTAAR

Tootmine liigub lõunasse

Maris Lauri

majandusanalüütik

Läti ja Leedu majanduste tugevama kasvu põhjuseks on nende majanduste sügavam kriis ja madalam tootmismahutade tase. Nende kasvu on tõestanud väga erinevad aspektid – tasub vaadata kasvõi põhjuseid, miks on Läti ja Leedu Eestist konkurentsivõime tabelis tagapool. Kui nende probleemidega tegeletakse, siis annavadki nad positiivse efekti, nii mõnigi kord võib see efekt olla väga oluline. Läti näiteks on oma majanduskeskkonda parandanud, see väljendub ka majanduskasvus.

Ei tasu unustada ka seda, et Läti ja Leedu saavad veel toetuda odavale tootmisele, ning sealne paranev ärikeskkond tähendab, et odava tootmine liigub Eestist lõuna poole. Ka on madalamalt tasemelt alati lihtne suuremat kasvu saavutada.

Lätil on väga suur majanduslik potentsiaal – nad asuvad siiski Baltimaade keskel ja Riia on siinse piirkonna suurim linn. Kuid seni on nad seda potentsiaali kehvasti kasutanud. Nii et tulevik sõltub eelkõige neist endist. Euro kasutusele võtmine vähendab riske, mis välismaiste ettevõtjate jaoks võivad olla vahel väga olulised.

Riigi ja Edelaraudtee vahel on pooleli tervelt neli kohtuvaidlust

Peale eelmisel reedel sündinud riigihangete vaidlustuskomisjoni otsuse tunnistada rongiliikluse andmise Elektriraudteele õigustühiseks, on riigil Edelaraudteega pooleli veel kolm kohtuvaidlust.

Seda kinnitas Edelaraudteed esindav advokaadibüroo Glikman, Alvin & Partnerid vandeadvokaat ja partner Ain Alvin. „Kolm on juba käimas ja järgmiseks esmaspäevaks lisandub eeldatavasti neljas,” viitas Alvin kümnele päevale, mille jooksul saab majandusministeerium komisjoni otsuse edasi kaevata.

Ministeeriumist kinnitati eile Ärilehele, et Elektriraudtee uued diiselrongid hakkavad

vaidlustest hoolimata 2014. aastast sõitma. „Uued rongid tulevad,” kinnitas majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi nõunik Rasmus Ruuda, kelle sõnul pole komisjoni otsus pädev, kuna EL-i määrus lubab sõlmida raudteetranspordis erandina otselepinguid sõitjate raudteeveo avalikuks teenindamiseks.

„Kui meie positsioon jääb kohtus peale, siis on tegemist seaduse rikkumisega,” kommenteeris Alvin ministeeriumi lubadust Elektriraudtee uued rongid kindlasti liinile saata. Alvin märkis, et neil on kõik õiguslikud eeldused kohtus võitjaks tulla. ●

Lemmi Kann

Tallinna Linnakantselei

Linna finantsteenistuse linnakassa osakond otsib oma meeskonda

JUHTIVSPETSIALISTI

Peamised tööülesanded on:

- võlakohustuste haldamise korraldamine, sh pika- ja lühiajalise võõrfinantseerimise kaasamine
- finantsriskide juhtimise korraldamine
- krediidireitingu uuendamise korraldamine
- vabade rahaliste vahendite paigutamine
- linna konsolideerimisgruppi kuuluvate äriühingute, sihtasutuste ja mittetulundusühingute finantsaruandluse analüüsimine ning nende nõustamine oma töövaldkonda puudutavates küsimustes
- osalemine osakonna töövaldkonda puudutavates arendusprojektides

Sobival kandidaadil on:

- kõrgharidus (soovitavalt majanduse, rahanduse või ärijuhtimise valdkonnas)
- eesti keele oskus C1 ja inglise keele oskus B1 tasemel erialasõnavara valdamisega
- arvuti kasutamise oskus edasijõudnute tasemel, sh teksti- ja tabelitöötlusprogramme kasutamise oskus
- töös vajalike õigusaktide tundmise ning nende kasutamise oskus
- analüüsi- ja sünteesioskus, prioriteetide seadmise oskus
- väga hea eneseväljendusoskus nii kõnes kui kirjas
- võime töötada iseseisvalt ja meeskonnas
- otsustus- ja koostöövõime, täpsus ja korrektsus

Kasuks tuleb eelnev töökogemus finantsvaldkonnas.

Pakume

- huvitavat ja vastutusrikast tööd toetavas meeskonnas
- erialaseid koolitusvõimalusi
- kaasaegset töökeskkonda
- töökohta pealinna südames
- 35 kalendripäevast puhkust

Sooviavaldus koos motivatsioonikirja ja elulookirjeldusega palume saata hiljemalt 23. septembriks 2013 e-posti aadressil gladis.kask@tallinnlv.ee

Lisainformatsioon: Silver Tamm – linna finantsteenistuse linnakassa juhataja, telefon 640 4204, e-posti aadress silver.tamm@tallinnlv.ee

Põhja-Tallinna Valitsus TUNNISTAB NURJUNUKS

3. septembril 2013 toimunud kirjaliku avaliku enampakkumise aadressidel Taimet tn 26 (garaažiboks nr 6 ja 7), Paljassaare tee 31 asuvate äriruumide üürile andmiseks, kuna ei esitatud ühtegi pakkumist.

a

ARVAMUS

TULEVIKU VÕTMEKONFLIKT

Lähikümnendite võtmekonfliktiks demokraatiates tõusebki küsimus, kuidas õnnestub kasvava omaosaluse (pensionis, tervishoius, las-tehoius, hariduses) kontekstis bürokraatia selgeks teha, et nende senine õigus iga probleemi inimeste vabadusi piirava regulatsiooniga lahendada on riigi solidaarselt finantseeriva osaluse vähenemise kau-du kaotamas moraalset vundamenti. **ANDREAS KAJU** (ÄRIPÄEV)

EESTI ENERGIA JA VKG PÕLEVKIVITÜLIST

Partsi ja Liive loodud süsteemi olid konfliktid juba sisse kirjutatud. Eesti Energia tegutseb teatavasti ka põlevkiviõli turul. Seepärast ongi ju eesmärk teha konkurentide elu keeruliseks, kas siis üldse mitte müües põlevkivi või müües seda võimalikult kallilt. Ma ei arva, et see peakski nii olema, sest põlevkivi kuulub riigile ja riik võiks ometi oma maavaraga mõistlikult tegutseda. **LEMBIT KALJUVEE** (PÕHJARANNIK)

MITTE AINULT LEIVAST

Elu ei koosne üksnes majandusest nii, nagu ka inimene ei ela ainult leivast. Kuni me soovime saada üha rikkamaks, tuleb maksta lõivu muudes valdkondades. **ANTI TOPLAAN** (MEIE MAA)

15-TUNNINE TÖÖNÄDAL. Miks ei ole see tehnoloogia arengust hoolimata võimalikuks saanud?

Mõttetute tööde müsteerium

David Graeber

London School of Economics
antropoloogiaprofessor

Aastal 1930 ennustas John Maynard Keynes, et sajandi lõpuks on tehnoloogia sedavõrd arenenud, et riikides nagu Suurbritannia või USA on töönnädal 15 tundi pikk. On kõik põhjused arvata, et tal oli õigus. Tehnoloogilises mõttes oleks see praegu võimalik, aga pole ometigi juhtunud. Pigem on otsitud viise, kuidas meid tehnoloogia abil rohkem tööle panna. Selle saavutamiseks on loodud tegelikult täiesti mõttetuid töid. Tohtu paljud inimesed kulutavad eriti Euroopas ja Põhja-Ameerikas terve oma tööelu ülesannete täitmisele, mida nad salamisil vajalikuks ei pea. Selline olukord tekitab sügavat moraalset ja vaimset kahju.

Miks ei teostunud Keyne si lubatud utopia, mida piki-silmi oodati veel 1960-ndatel-gi? Tänapäev standardvastus on, et Keynes ei arvestanud tarbimise massiivse kasvuga. Kui meie ette seati valik vähemate töötundide ning rohkemate mänguasjade ja tarbimisrõõ-

mude vahel, valisime viimase. See on kena moraalijutlus, aga juba pärast vähest mõtlemist on selge, et see pole tegelikult tõsi. Jah, alates 1920-nda-test oleme näinud terve hulga seninägematute tööde ja majandusharude teket, kuid väga vähestel neist on pistmist suši, iPhone'ide või äge-date tenniste tootmise ja tarbijani viimisega.

Millised need uued tööd siis õigupoolest on? Hiljutine analüüs, mis võrdleb tööhõivet USA-s 2000. ja 1910. aastal, annab sellest selge pildi (mis on väga sarnane Suurbritannias toimunud). Viimase saja aasta jooksul on dramaatiliselt vähenenud koduteenijate, tööstuses ja põllumajanduses töötavate inimeste hulk. Samal ajal on kolmekordistu-

Näib, nagu keegi mõtleks mõttetuid töid välja puhtalt selleks, et meid rakkes hoida.

nud juhtimis-, kontori-, müügi- ja teenindustöötajate hulk, kasvades ühest neljandikust hõivatutest kolme neljandiku-ni hõivatutest. Teisisõnu on tootmistööd suuresti automatiseeritud, nagu on ennustatud. (Võttes isegi arvesse kogu maailma tööstustöölisi, sealhulgas Indias ja Hiinas rügavaid masse, ei moodusta nad enam kaugeltki nii suurt osa maailma rahvastikust kui vanasti).

Töötundide vähenemise asemel – et vabastada inime-

sed omaenese projektide, rõõmude, visioonide ja ideedega tegelemiseks – oleme me näinud isegi mitte niivõrd teenindussektori kui administratiivse sektori paisumist.

Oleme näinud uute majandusharude, näiteks finantsteenuste või telemarketing tekkimist või äriõiguse, hariduse, tervishoiu administreerimise, avalike suhete ja personalijuh-timise sektorite ennenägematu laiendamist. Peale selle on veel inimesed, kelle ülesanne on pakkuda haldus-, turva- või tehnilisi tugiteenuseid nime-tatud tegevusaladele ning abiteenuseid (koerapesijad, ööpäevaringsed pitsavedajad jmt), mis eksisteerivad seepärast, et teised inimesed on oma töödega kohutavalt hõivatud.

Tundub, nagu keegi mõtleks mõttetuid töid välja puhtalt selleks, et meid kõiki rakkes hoida. Ja siin peitubki mõistatus, sest just seda ei peaks kapitalismis juhtuma. Kunagistes sotsialismimaades nagu Nõukogude Liidus, kus tööd peeti ühtaegu õiguseks ja pühaks kohustuseks, konstrueeris süsteem nii palju töökohti kui vaja (seepärast läkski Nõukogude kaubamajades lihatüki müümiseks vaja kolme müüjat). Aga turukonkurents peaks sedasorti vead likvideerima. Vähemalt majandusteororia järgi on raha kulutamise töötajate peale, keda pole vaja, viimane asi, mida

Illustratsioon: John Riordan

kasumit taotleval ettevõtte teeks. Ometigi nõnda juhtub.

Ettevõtted võivad küll vahel võtta ette halasamatuid koondamisi, kuid need puudutavad ikka ja jälle töötajaid, kes teevad, liigutavad, parandavad ja hooldavad. Kummalise alkeemia abil, mida keegi päriselt seletada ei suuda, kasvab palgaliste paberimäärivate ja mullipuhujate arv ikkagi. Järjest rohkem töötajaid leiab, et nad – küllalt sarnaselt Nõukogude töötajatele – töötavad kirjade järgi 40–50 tundi nädalas, aga teevad tegelikult tööd 15 tundi, nagu ennustas Keynes. Ülejäänud tööaeg kulub motivatsiooniseminaride korraldamisele või kuulamisele, Facebooki profiili värskendamisele või teleserialide alla-ladimisele.

Mõistatuse vastus pole majanduslik, vaid moraalne ja poliitiline. Valitsev klass on mõistnud, et vaba ajaga õnnelik ja tootlik elanikkond on neile surmaoht (mõelge, mis juhtus, kui 1960-ndail sellisele olukorrale tasapisi lähene-ti). Ja teisalt on neile äärmiselt mugav arusaam, et töö on iseenesest moraalne väärtus ja inimene, kes suuremal

osal oma ärkveloleku ajast ei taha ennast allutada töödistsipliini, ei vääri midagi.

Vaadeldes administratiivsete kohustuste ilmselt lõputut kasvu Briti akadeemilises maailmas, viirastus mulle üks võimalik versioon põrgust. Põrgu on kogum inimesi, kes kulutavad suure osa oma tööajast ülesannetele, mis neile ei meeldi ja milles nad ei ole kugi osavad. Ütleme, et nad palgati seepärast, et nad on suurepärased mööblivalmistajad,

Ta tegi valiku, mille teevad väga paljud sihitud inimesed meie maailmas: õiguskool.

kuid seejärel tuli välja, et suure osa oma tööajast peavad nad hoopis kala praadima. Vähe sellest, praetud kalade järele on tegelikult vähe vajadust. Aga ometi hakkab kõiki vae-vama tunne, et ehk kulutavad mõned nende kaastöötajatest rohkem aega mööblivalmistamisele ega täida ausalt oma kalapraadimiskohustust. Ja ei lähe palju aega, kui terve töökoda on täis halvasti praetud kalahunnikuid ning kõik tegelevadki ainult kalade praadimisega.

Minu arvates kirjeldab see päris täpselt meie majanduse moraalset dünaamikat.

Selge see, et selline jutt tekitab vastuväiteid. „Kes te õige olete, et öelda, millised tööd on päriselt vajalikud? Te olete antropoloogiaprofessor, mis vajadust selle järele on?” Teatud mõttes on need kahtlemata õiged küsimused. Sotsiaalsel väärtusel ei ole objektiivset mõõdupuud. Ma ei taha öelda kellelegi, kes on veendunud, et ta annab maailmale oma mõtestatud panuse, et tegelikult ta ei anna.

Aga inimesed, kes on ise veendunud, et nende töö on mõttetu? Mõne aja eest kohtusin koolisõbraga, keda ma polnud näinud pärast 12. eluaastat. Temast oli kõigepealt saanud luuletaja, siis indie-rokkbändi eestvedaja. Olin kuulnud mõnesid tema laule raadiost, aga mul polnud siis aimugi, et ma tunnen lauljat. Ta oli ilmselgelt särav ja leidlik ning tema looming tegi pisut helgemaks hulga inimeste elud üle maailma. Kuid pärast paari edukut albumit öeldi tema leping üles. Võlgades ja vastsündinud tütreaga tegi ta seejärel valiku, mille teevad väga paljud sihitud inimesed: õiguskool. Nüüd on ta äriõiguse advokaat nimekas New Yorgi firmas. Ta ise mõõnis, et tema töö on täiesti mõttetu, ei anna maailmale midagi ja seda ei peaks tegelikult eksisteerima.

Siinkohal tekib palju küsimusi. Mida ütleb meie ühiskonna kohta see, kui siin on äärmiselt väike nõudlus andekate muusikute järele, aga otsekui lõputu nõudlus äriõiguse spetsialistide järele? (Vastus: kui 1% rahvastikust kontrollib enamikku rikkusest, mida me nimetame „turuks”, siis on tähtis see, mida nemad arvavad, mitte ülejäänud.)

Mulle ei meenu, et oleksin kohanud mõnd äriõiguse spetsialisti, kes ei arvaks, et tema töö on mõttetu. Sama kehtib enamiku eespool jutuks olnud uute tööde kohta. On tohtu hulk palgalisi spetsialiste, kes – kui satud nendega peol rääkima ja ütled, et teed midagi, mida võiks huvitavaks pidada (oled näiteks antropoloog) – tahavad iseenda tööst rääkimist vältida. Ja pärast paari jooki peavad nad pikki tirade sellest, kui mõttetu ja tobe nende töö tegelikult on.

HILLAR METSA METSIK MAAILM

NORRA NARKOOSI ALL Sõjajärgse Skandinaavia maid iseloomustas imeteldav püüd luua alternatiiv sotsialismile ja kapitalismile, omamoodi kolmas tee. Täna paistab, et see eesmärk on hüljatud. [...] Norra on muutunud ühiskonnast ettevõtteks Norge AS. Vaadake, kui rikkaks me oleme saanud! Nii rikkaks, et me oleme peaaegu nagu narkoosi all. JAN KJÆRSTAD (AFTENPOSTEN)	MUINSUSI KAHJUSTAV MUINSUSKAITSE Muinsuskaitse ametkonnas on alles jäänud vana ajastu hoiakud ja vaim ning kahjuks on kohanemist muutunud oludega viimase 20 aasta jooksul olnud üsna napilt. Muinsuskaitse ametkonnas peaks missoonina kindlasti olema sõnastatud ka omaniku aitamine, kuna omanik on ja jääb Eesti rohkearvuliste mälestiste säilimise ja taastamise teostajaks ja rahastajaks. Mälestiste korrashoid ja taastamine käib [praegu] omaniku seljas ratsutades, piits käes. MIKA ORAVA (SIRP)	VANASÕNA Kellel palju vilja om, see hoidku palju tsiku, kellel palju raha om, see nakaku veskit tegema.
--	--	---

Tegemist on sügava psühholoogilise vägivallaga. Kuidas me saame rääkida väarikast tööst, kui inimene salamis tunneb, et tema tööd pole vaja? Kuidas ei tekita see rae-
vu ja kibestumist? Meie ühiskonna veider geniaalsus on, et valitsejad on osanud rae-
vu suunata just nende inimeste vastu, kes teevad vajalikku tööd. Näiteks paistab meie ühiskonnas olevat reegel, et mida ilmsemalt kasulik on üks töö teistele inimestele, seda kehvemini selle eest makstakse. Objektiivset mõõdupuud on siin raske leida, aga üks viis olukorda hinnata on küsida: mis juhtuks, kui kõik seda tööd tegevad inimesed järsku kaoksid?

Arvake meditsiinidodest, prügivedajatest või automehaanikutest, mida tahes, ilmselge on, et nende ootamatu kadumise tulemused oleksid kohesed ja katastroofilised. Õpetajate või sadamatöolisteta maailm oleks varsti hädas; isegi ulmekirjanike või ska-muusikuteta oleks ta kehvem paik. Aga ei ole päris selge, kuidas inimkond kannataks, kui haihtuk-

sid kõik erakapitalifondide juhid, lobistid, PR-konsultandid, telefonimüüjad või õigusnõustajad. (Paljud kahtlustavad, et maailm võiks siis hoopis paraneda.) Ometigi peab reegel mõnede väheste eranditega (nagu arstid) üllatavalt hästi paika.

Veelgi perverssem on, et üldine arusaam paistab ole-

Ei ole selge, kuidas inimkond kannataks, kui haihtuksid näiteks kõik PR-konsultandid.

vat, et nõnda peavadki asjad olema. Siin peitub üks parempoolse populismi salarelvast. Te näete seda, kui Briti lehed kütavad üles pahameelt Londoni metrootöötajate vastu, kes tööläbirääkimiste ajal streikides halvavad Londoni liikluse. Fakt, et metrootöötajad saavad halvata Londoni liikluse, näitab nende töö vajalikkust ja just see näib inimesi häirivat.

Samamoodi on USA-s vabariiklasi saatnud märkimisväärne edu pahameele kütmisel kooliõpetajate või autotehaste tööliste vastu nende väidetavalt kopsakate palkade ja

soodustuste pärast. Hulk inimesi tunneb nagu neile öeldaks: „Te peaksite lapsi õpetama! Või autosid valmistama! Páris tööd tegema!”

Kui keegi oleks pidanud kujundama töörežiimi, mis sobib perfektselt finantskapitali võimu säilitamiseks, siis vaevalt oleks ta suutnud välja mõelda midagi paremat. Páris tööd tegevaid tootlikke töötajaid pigistatakse ja ekspluateeritakse järelejätmatult. Ülejäänud inimesed jagunevad kaheks. Kõikjal häbimärgistatavad töötud ja need, kellele makstakse tegelikult selle eest, et nad midagi ei teeks – positsioonidel, mis on kujundatud nii, et nad samastaksid end valitseva klassiga (juhid, haldurid jne) ja tunneksid samal ajal püsivat vimma igaühe vastu, kelle töö on vaieldamatu sotsiaalne väärtus.

Selge, et seda süsteemi pole kunagi teadlikult kujundatud. See on tekkinud peaaegu sajandi kestnud katsete ja eksituste tulemusel. Niisugune on ainus seletus, miks hoolimata kõigist tehnoloogilistest võimalustest ei ole meie tööpäevad praegu 3–4-tunnised. ●

Artikkel ilmus esimest korda Briti kvartalajalehes Strike! Avaldatud ja tõlgitud ajalehe loal.

LUGEJATE KIRJAD

Tapa Kalevipoeg riivab silma

●●Kalevipoega kujutavatest skulptuuridest asub Tartus valvav Kalevipoeg, Põlvamaal kündev Kalevipoeg. Tapal paiknevast surevast Kalevipoegast („Eestimaa ärkab” 1992) on olnud harva juttu. Seda enam, et teda ei seo Tapa linna peale kunstnik Kalju Reiteli sünnipaiga (sündinud 11. novembril 1921) mitte midagi.

Skulptuur pandi oma praegusele kohale, kiriku kõrval asuva pargi keskele, 1991. aasta 6. septembril linnapea Raivo Raidi ajal. Kahjuks ei tekita kuju vaatajates positiivset emotsiooni. Esimene kord teda nähes tekkis mul masendus, sest madalal, 50 cm kõrgusel alusel lamav jalgadeta, ahastava näoga, ebasünds-
sas poosis rahvuskangelasest hakkab lihtsalt kahju. Korjasin aluspostamendilt ära mõned lõhutud õllepudelid.

Tapa linnale aitab selline

Foto: Tiina Paas

skulptuur ainult negatiivset kuvandit luua. See on linn, kus isegi Kalevipoeg on agoonias. Soovitaksin kuju viia Jõgeva-
maale Kääpa jõe kaldale. Teatavasti kaotas kangelane oma

jalad just selles jões. Kääpal asub ka puidust valmistatud eepose tegelastest koosnev tee-
mapark. Monumendi asemele sobiks aga purskkaev.

Reet Ohna, kunstnik

Tallinn, kehtesta automaks

●●Taas kord olen ühe Tallinna tänava löökaugu tõttu sunnitud kulutama auto- ja reh-
viremondile ligi 300 eurot ja avastan end kurjustades olukorrast, et miks midagi ei tehta. Küll oleme ju linnavalitsuselt kuulnud vabandusi, et raha ei ole. Aga miks lugu-
peetud linnahärrad seda raha

siis ei kogu, kui riigilt piisavalt ei saa?

Kehtestage näiteks 100-eurone suurune automaks aastas, mis läheks otse teede remondiks. Olen ligi viis aastat Tallinnas elanud ja tänavaoludest tingitud isiklik autoremondisumma on 800 euro kandis.

Lugupeetud Tallinn, lugupeetud erakonnad! Palun aidake üht õnnetut Tallinna elaniku, kelle matemaatika ütleb, et saaks küll teha paremini. (Ning kes on isegi nõus paremini tegemisele oma rahalise panuse andma.) Tallinn, kehtesta automaks!

Ants Anupõld

SEPTEMBRI ÄRILEHES:

Endel Palla:

Miinimumpalga peaks tõstma 500 eurole.

Mina ei tea Eestis ühtki inimest, kes alla 500 euro kuus teenib. 320-st suurem palk makstakse lihtsalt ümbrikus.

Kõik Eesti Päevalehe Äripaketi tellijad saavad Ärilehe kolmapäeva, 11.09 lehega. Kõik Eesti Päevalehe Kodupaketi tellijad saavad Ärilehe 11.09 lehega kingituseks!

• Tuntud kohtunik Helve Särgava peab ökotalu

• Hinnatõus säästab riigieelarve kärbetest

• Vene suurärimehe Andrei Bešmelniški vari seisab Eesti piimatööstuse kohal

• Raskustes Fiat ähvardab Itaaliast sootuks lahkuda

• Kütuse maksepetturid jätavad Euroopa riikide eelarvetesse miljarditeni ulatuvad augud

ärileht

Loe digiversiooni: ajaleht.epl.ee

Septembri Ärileht on pärast 11.09 saadaval vaid digilehena aadressil ajaleht.epl.ee. Info ja tellimine: tel 680 4444 või klienditugi@lehed.ee

MAAILMA
KRIMIKLASSIKA

Sherlock Holmesi
memuaarid

DOYLE
Sherlock Holmesi m

SARJA AVARAAMAT
1,99 €
TAVAHIND 5,99 €

Arthur
Conan Doyle

MAAILMA KRIMIKLASSIKA

ESIMENE
RAAMAT!

Arthur Conan Doyle'i
„Sherlock Holmesi
memuaarid”
saabub müügile
14. septembril!

MAAILMA KRIMIKLASSIKA RAAMATUD ON SAADAVAL JÄRGMISTES MÜÜGIKOHTADES: Apollo: Kristiine ja Solaris; Comarket: Kadriorg, Kreutzwaldi, Laagri, Nõmme keskus, Westmanni äri, Viimsi; Ecoland Market; Kallaste kauplus; Kauperi pood; Kevade keskus; Konsum: Abja, Akadeemia, Arbimäe, Aruküla, Edukeskus, Elva, Haabneeme, Haapsalu, Hauka (Antsla), Häädemeeste, Jõhvi, Jüri, Kadrina, Karete, Karksi-Nuia, Kehra, Kiili, Kivilinna, Kiviõli, Koeru, Kohila, Kose, Kuusalu, Käina, Kärkla, Lembitu, Lihula, Liiva, Mustla, Mustvee, Orissaare, Otepää, Pae, Paide, Paldiski, Raasiku, Rae, Rapla, Raudalu, Räpina, Saku, Saverna, Siili keskus, Sindi, Suure-Jaani, Sõpruse, Tiina, Tormi, Turu, Tõrva, Türi, Ujula, Uuemõisa, Veeriku, Virtsu, Võhma, Võru Kesklinna, Vändra, Ülenurme; Lilleoru kauplus; Maksimarket: kõik kauplused; Port Arturi Toidukaubad; Prisma: kõik kauplused, v.a. Narva; Pääsküla kauplus; Rahva Raamat: Rocca al Mare ja Viru; Rõõmu Kaubamaja; Saue Kaubakeskus; Selver: kõik kauplused v.a. Pääsküla; Rimi: Haapsalu, Juhkentali, Kaubahall, Kuressaare, Nurmenuku, Põhja, Saue, Tabasalu, Tartu Tasku, Tatari, Valga, Viimsi, Võru; Stockmann; Säästumarket: Akadeemia, Elva, Haapsalu, Jõgeva, Järveotsa, Kalevipoja, Keila, Kuressaare, Kuressaare Kihelkonna tn, Kärkla, Laagri, Maardu, Marja, Märjamaa, Pae 76, Paide, Pihlaka, Põltsamaa, Põlva, Pärnu Härma, Pärnu Lepa, Pärnu Papiniidu, Pärnu Ülejõe, Rakvere, Rapla, Saku, Silikaadi, Sõle, Tabasalu, Tammsaare, Tapa, Tartu Aardla, Tartu Kaunase, Tartu Tuglase, Telliskivi, Türi, Viljandi, Viljandi Jakobsoni, Võru, XL (Super Netto); Tallinna Kaubamaja ja Tartu Kaubamaja Toidumaailm; Viimsi Market

Raamat on koos laupäevalehega LP müügil ainult nädal aega!
Raamatu hinnale lisandub lehe maksumus 1,40 eurot.

INFO JA TELLIMINE: raamat.epl.ee, raamatud@epl.ee, tel 680 4444

7 VARRAK

k

KULTUUR

MARK RAIDPERE ESITLEB KATALOOGI

Reedel kell 17 toimub raamatu-
poes Lugemik Mark Raidpere
(pildil) näituse „Damage” kata-
loogi esitus. Kataloogi koostas
Anders Härm, tekstid kirjutasid
Eugenio Viola, Judith Quentel ja

Anders Härm, fotod tegi Mark
Raidpere (pildil). Kataloogi kir-
jastasid EKKM ja Lugemik koos-
töös Michel Reini galerii (Pariis)
ning Fondazione Morra Greco-
ga (Napoli). **EPL**

NÄITUS „& SO ON & SO FORTH” EKKM-IS

Kaasaegse kunsti muuseumis
avatakse reedel hooaja viima-
ne näitus, Margit Säde-Leh-
ni kureeritud „& So On & So
Forth”. Näitusel osalevad Fisch-
li/Weiss ja Patrick Frey, Dora

Garcia, Ivars Gravlejs, David
Horvitz, Takahiro Iwasaki, Krõõt
Juurak, San Keller, Camille Lau-
relli, Jonas Mekas, Ursula Nist-
rup, Olof Olsson, Pind, Julien
Prévieux, Annika Ström jt. **EPL**

Rasmus valis need plaadid sellepärast, et Marilyn Manson ja Jaak Joala esindavad tema muusikamaitse amplituuda kaht äärmust.

Foto: Ilmar Saabas

Noodivõtme abil Rasmus Rändveed lahti muukides

Usutlus

Mart Niineste
muusikatoimetaja

**YouTube'i põlvkonna
laste hulka kuuluva
superstaarist rokk-
muusiku maitse ei
tunnista piire.**

Äsja oma bändiga Facelift Deer omanimelise esikalbumi üllitanud Rasmus Rändvee plakatid ripuvad Viru Keskuse Laseringi turvavärvade küljes. See on suur asi, kui oled seitseteist. Kuna noort rokkmuusikut iseloomustab kõige paremini see, mida ta kuulab, kutsusin Rändvee plaadipoodi oma muusikamaitset tutvustama ja aeg, mil ta riulitelt lemmikplaate välja tõmbas ning lugusid rääkis, möödus lennates. Mõned Rasmuse mõtted maandusid ka ajalehepaberile. Mida ta arvab...

●●Muusika kuulamise harjumusest

Ma tean häbematult vähe muusikat selle kohta, et olen muusik. Kui ma midagi kuulan, süvenen, analüüsin tohutul emotsioone, harmooniad, kidrakäike... Kõike – ma lähen muusikasse sisse. Albumi ku-

lad läbi ja kui seal pole midagi head, see kaob. Tänapäeval on nii palju muusikat.

●●**Bändist 30 Seconds to Mars**
Raskest häälemurdest aitas nende muusika kaverdamine mind välja. Jared Leto on lauljana vokaaltehnoloog siiani üks mu eeskujusid. Pean ütleva, et sellel bändil on väga häid asju, kuid ma pole nende uue albumi suurim fänn. Sellel sissetoodud elektroonika lõhn kuidagi rahasoovi järele.

●●Marilyn Mansonist

Tema on vist üks mu kõige suuremaid mõjutajaid. Olen teda kuulanud kolmandast

**Eelistan klassikas
minimalismi. Suured
sümfooniad pigem
väsitavad mind.**

klassist, kohutavalt palju, kõiki laule mitmeid tuhandeid kordi ja kuulan siiani. Väidetavalt tappis ühes USA maakate lõunaosariigis üks tüdruk tema muusika tõtu end ära. Minu puhul töötab see vastupidi: *metal*'i ja Mansoni kuulamine tegi mind rahulikuks. *Metal* on mu lapsepõlve muusika. Igal minu põlvkonna bändimehel vähemalt Ees-

tis on olnud mingi *metal*-aeg. Mul hakkas Metallicast lapse-
na pihta, „St. Angerist”. Esimene plaat oli mul Rammsteini „Reise Reise”, kaksteist saksa keelset laulu olid kõik peas. Sealt edasi Underoath, *metal*'i täielik teerajaja.

●●Eplikust, Pehkist ja Chalice'ist

Nüüd olen Epliku fänn, varem ma teda ei kuulanud. Jaan Pehk on seest väga ilus mees, olen käinud ta luuleõhtul. Esi-
nesime temaga koos Uue Maailma festivalil mingis telgis, saime veidi seljankat ja sada krooni. See oli esimene kord, kui teadsin, et tahan muusikaga tegeleda lõpuni välja. Eks me oleks bändi edasi teinud, kui poleks saadet olnud, tahtmist oli nii palju. Chalice'i olen ka palju kuulanud.

●●Jaak Joalast

Jaak Joalat hakkasin saate ajal kuulama. Ma ei saa aru, kuidas selline mees oli minust mööda läinud, Eesti lauljatest on ta üks ägedamaid minu jaoks.

●●Bändist Guns'n'Roses

See on üks bänd, mida ma pole kunagi laulja pärast hinnanud, mulle ei meeldi, kuidas Axl Rose laulab. Ma tean, et paljud söövad mind ära, aga see on üks neist bändidest, mis kõigile meeldivad ja mulle mitte. Teine on Rolling Stones.

●●Klassikast

Klassikas orienteerumine nõuab pühendumust. Heliloo-
jaid on lihtsalt sedavõrd palju. Suured sümfooniad mõjuvad tihti pigem väsitavalt, eelistan klassikas minimalismi.

●●Frank Zappast

Tal on nii palju plaate. Vaatasin doki ära ja hakkasin kuulama, et leida tema 1000 laulu oma 50 üles. Zappa koh-
ta peaks tegema aasta tööd, et midagi aru saada, kogu see variatsioon selle tüübi žanris on haldamatu. Äge mees!

●●Inglise keeles laulmisest

Me oleme ingliskeelne bänd ja meil pole mingit kavatsustki olla eestikeelne. Eesti keeles kirjutamine läheb isiklikuks,

inglise keel pole esimene keel ja sa ei teadvusta seda enda-
le nii palju. Ja eks me tahame kõik seda asja teha rohkematele inimestele, kui Eestis on võimalik.

●●Endast laval ja elus

Olen ise veidi sooda, lapsest saati olnud probleemne, väike vananimene. Muretsen liiga palju. Mulle öeldi koolis, et olen üks hullemaid kujusid, ma ei tahtnud halba, aga sattusin sekeldustesse. Ma isegi polnud kakleja, olin klassi kõige vaikselt poiss, kui läksin kooli. Siis valiti mind klassivane-
maks ja hakkas tohutu võimuvõitlus. Sealt kuidagi edasi ma muutusin alfaks, kuna olukord nõudis. Ja nii ta läks. ●

KES TA ON?

Rasmus Rändvee

Sündinud 28. novembril 1995

●●Saate „Eesti otsib superstaari” viimase hooaja võitja. Finaalis esines koos oma ansambliga Facelift Deer looga „Dance”.

●●Võidetud plaadilepingu tegi teoks koos bändi ja produtsent Ago „Sethh” Teppandiga. Leen Kadakas Universalist ütleb, et nende andmetel pole midagi

sellist kogu maailmas „Pop Idol”i formaadi ajaloo jooksul juhtunud.

●●Facelift Deeri omanimeline esikalbum ilmus nädalapäevad tagasi 2. septembril.

●●Selle esitluskontserdid on 19. septembril Tallinnas klubis Sinilind ja 21. septembril Pärnus klubis Sugar.

Linda hakkas korralikuks

Arvustus

Andres Laasik
toimetaja

**Eluloofilm „Lovelace”
püüab lahti muukida
ikooniks muutunud
inimest ja osaliselt see
õnnestubki.**

Maaailma kuulsaima pornofilmi „Sügav kurk” kangelanna Linda Lovelace'i lugu jagatakse filmis „Lovelace” sisuliselt pooleks, näidates kahte eri varianti tema tõusust seksirevolutsiooni lipukandjaks.

Filmi lavastajad Rob Epstein ja Jeffrey Friedman järgivad siin tõsielu, sest maailm tunnebki Linda Susan Boremanina sündinud naist kahes vastandlikus rollis: eluröömus ja vallatu seksitööstuse võitleja ning sapine feminist-moralist, kusjuures mõlemas on ta usutav ja siiras.

Film käib ümber „Sügava kurgu” nagu ümber palava pudru, vaadates asja kord lustaka Lovelace'i, kord siivsa Boremani silmade. Nii on film jagatud kahte žanrisse: esimene osa on omapärane romantiline komöödia ja teine hinge kriipiv draama ajaloo suurimast sekspluateerimisest. Sel viisil näidatud Linda kahestub ja ühest ikoonist saab kaks.

Isikutekeskne lugu

Amanda Seyfried Lindana ja Peter Sarsgaard Linda sutenöörihingega abikaasa Chuck Traynorina mängivad väga hästi välja, kuidas katoliku kiriku dogmad võivad perevägivallaga segatuna anda tulemuseks seksuaalse vabameelsuse, mida rakendatakse müügiks. Kahjuks jääb aga film üldistuselt liiga isikukeskseks ja välja jääb mängimata muutus, mille koos Lindaga tegi läbi terve Ameerika.

Filmi finaali on naiivselt magusavõitu ja töötab terviku kahjuks, tõmmates kahe Linda suurt vastandamist alla. Kahe Linda saladus – kumb neist õige on – jääb siiski ka selles filmis vähemalt osalt püsima. ●

„Lovelace”

Lavastajad: Rob Epstein ja Jeffrey Friedman

Osades: Amanda Seyfried, Peter Sarsgaard, Sharon Stone jt.

Kinodes: alates 6. septembrist

Kaugtöötaja töölepingus võiks olla vastav kirjalik kokkulepe

Kontoris töötaja töölepingus on kaugtöötaja omast erinev üksnes töö tegemise koha sätestamine.

Signe Kalberg
signe.kalberg@epl.ee

Töölepingu sõlmimine kaugtöö tegijaga ei erine üldjoontes nn tavatöölepingu sõlmimisest, selgitab Rohtla Law Office OÜ jurist Thea Rohtla.

Erinevus seisneb selles, et kui töökohustusi täidetakse kaugtööna, peab tööandja töötajat sellest kirjalikult teavitama ja seda sätestab ka töölepinguseaduse § 6. „See tähendab, et töölepingu kirjalikus dokumendis peab peale poolte andmete, lepingu sõlmimise aja, tööülesannete kirjelduse, töötasu kokkulepete, tööaja, puhkuse kestvuse ja viidete töökorralduse reeglitele töö tege-

tasu aja eest, mil teda „tööga ei kindlustatud. Kuni selleni välja, et töötaja süüdistab tööandjat lepingutingimuste rikkumises, ütleb töölepingu erakorraliselt üles ja nõuab ka hüvitist,” juhib Rohtla tähelepanu.

Tööandja jaoks tähendab töötaja kodukontoris tööle lubamine eelkõige veendumist, et töötaja sobib kaugtööd tegema – on kohusetundlik, tugeva enesedistsipliiniga ja vastutustundlik.

„Meie kogemus näitab, et aja- ja kohapaindlikkuse toimebiki tavapärase töösuhte raames ja sageli eraldi kokkuleppeid selleks ei sõlmita,” ütleb targa töö ühingu projektijuht Kadri Seeder. Pigem on oluline, et töötaja mõistaks, millist tulemust temalt oodatakse ja mis ajaks.

„Oluline on usaldus – lepingud ja eraldi regulatsioonid pigem vähendavad paindlikkust ja võivad hea suhte ära rikkuda,” väljendab Seeder oma isiklikku seisukohta.

Vajadusel kodus

Eesti suurima telekommunikatsiooni- ja IT-firma suhtub Elion kodu- ja kaugtöösse igati soosivalt, kuigi selliseid töölepinguid, mis oleks spetsiaalselt kodus töötajatega sõlmitud, neil praegu ei ole. Samuti pole töötajaid, kes oleks 100% kodutööl, kinnitab firma personalidirektor Maria Kütt.

„Ilma kaugtööta ei suudaks meie ettevõtte tänases maailmas

Kui töö iseloom võimaldab, siis miks mitte lubada teha tööd kodus.

Foto: Shutterstock

piisavalt paindlikult toimetada. Kodus töötamise võimalus annab hea turvalise teadmise, et nt lapse haigestumisel ei pea ilmtingimata hoolduslehele jääma, vaid saab tööülesandeid ka distantsilt täita,” selgitab ta.

Kui inimene ise hindab, et ta teeb kodus tööd efektiivsemalt või saab kontoriseintest väljaspool paremini keskenduda, siis pole põhjust sellele vastu olla. Loomulikult on hea tava, et mujal töötamine lepitakse otse juhiga kokku ning et vajalikud koostööpartnerid teavad,

kust ja mis kanalite kaudu on inimene kättesaadav. „Arvan, et umbes pooled Elioni töötajad on kodus töötamise võimalust ka kasutanud,” ütleb Kütt.

Kaugtööna tehtava töö erisused võivad olla tööaja kor-

ralduses, tööülesannete saamises, tööde üleandmises ja sõltuda ka tehtava töö iseloomust. „Aga selline regulatsioon sisaldub tavapäraselt töökorralduse reeglites, mitte töölepingus,” täpsustab Thea Rohtla. ●

Kaugtöölepingute sõlmimisel tuleks kindlasti reguleerida:

- **Töö- ja puhkeaeg** – tagada paindliku tööaja korral (näiteks väikelapse emad-isad) kontoris töötajatega sama hulga töötundide pühendamine ettevõttele
 - **Kohustus olla iga päev mingil ajavahemikul tööülesannete andmiseks ja nende täitmise kontrolliks online'is kättesaadav**
 - **Kontoris käimise kohustus (koosolekud, infopäevad, koolitused jne)**, et töötaja oleks siiski meeskonna osa
 - **Turvalisus** – näiteks äriselt tunduvalt infoga töötamise pii-rang avalikes kohtades, vajadusel ka eraldi konfidentsiaalsusleping
 - **kulude hüvitamise kord** – kas tööandja kompenseerib tööks vajalikud kontorikulud, näiteks mingi osakaaluga internetiühenduse kuutasu, telefonikulud, kontorimööbli ja muud tarbed
 - **Ergonoomikanõuded töökohale**, et kutsehaiguse tekkimise oht ei oleks suurem kui kontoris, vajadusel kohustus alluda töökeskkonnaspetsialisti soovitudele
- Allikas: Elioni personalidirektor Maria Kütt

Loomulikult on hea tava, et mujal töötamine lepitakse otse juhiga kokku.

mise koha juures olema kanne, et tööd tehakse kaugtööna. Kui see viimane puudub, loetakse, et pooled ei ole selles kokku leppinud,” osutab Rohtla.

Lepingusse ei pea panema konkreetset töötaja (elukoha, asukoha) aadressi, kus ta kaugtööd teeb, piisab koha märkimisest kohaliku omavalitsuse täpsusega.

Sealjuures ei pruugi töötaja kaugtööd teha sugugi kogu kokkulepitud tööaja ulatuses. Sõltuvalt töö iseloomust ja vajadusest võivad pooled kokku leppida ka näiteks nii, et kui muidu töötab töötaja iga päev oma kodukontoris, siis kindlatel päevadel töötab ta tööandja kontoris. Või vastupidi – tava-tingimustes on töökoht tööandja ettevõtte asukoht, aga näiteks igal reedel teeb töötaja kaugtööd. „Kui pooled on nii kokku leppinud, tasub see režiim ka lepingus fikseerida,” soovib Rohtla.

Mille järgi tasustatakse

Kui kodukontoris töötamise korral lepitakse kokku töötasustamine näiteks tükitöötasuna (tööandja kontoris oli aga ajatöötasu või ka vastupidi), siis sellised kokkulepped peavad olema ka töölepingus. Ka on soovitatav töölepingus kokku leppida tööaja arvestuse pidamises (pidajas), võimaliku ületunnitöö tegemise tingimused ja töötaja kohustused juhuks, kui töö „otsa saab” ehk tekib nn tööseisak. „Kui need küsimused on jäetud lahtiseks, võib tekkida poolte vahel vaidlus võimalikus ületunnitöö tegemises ja täiendavas töötasus või töötaja võib hoopis nõuda

PERSONALIJUHTIMISE KESKUS

Kursused personalitöö, bürootöö ja sekretäritöö alal

toimuvad Tallinnas, Sütiste tee 21

Info ja registreerimine 652 1619, 516 4388, info@personalikeskus.ee

Koolituskalender kodulehel www.personalikeskus.ee

evo furniture +design

Evo Design on mööblitootmise ning laevaehitusega tegelev rahvusvaheline ettevõtte esindustega Eestis ja USA-s.

Seoses töömahu suurendamisega otsime oma mööblitootmisega tegelevasse meeskonda professionaalset

✓ **MÖÖBLITISELRI**
✓ **VIIMISTLEJAT**
✓ **SISUSTUSE EHITAJAT/MONTEERIJAT**

kes tunneb huvi kaasaegse mööblitootmise vastu

Kandidaatidelt eeldame:

- erialast kogemust
- jooniste lugemise oskust
- materjalide tundmist
- valmisolekut pingeliseks ning tähtajaga piiratud tööks
- põhjalikkust ja korrektsust

Omaltpoolt pakume:

- vajadusel tasuta majutust
- huvitavat, mitmekülgset ning vastutustundlikult tööd
- konkurentsivõimelist palka
- sõbralikku ning professionaalset kollektiivi
- võimalusi enesetäiendamiseks ja professionaalsete oskuste arendamiseks

CV palume saata aadressile Vana Narva mnt 8E, 74114 Maardu või e-postile aleks@evodesign.ee. Lisainfo telefonil: 372 50 25093.

WWW.EVODESIGN.EE

Kes ei tööta, see ei söö!

Maag Lihatööstus otsib oma meeskonda
TEHNIKA- JA HALDUSJUHTI

Tööülesanded

- Tehniliste seadmete käidu ja remondi juhtimine
- Tehnosüsteemide (energia- ja veemajanduse) toimimise ja hoone ning territooriumi heakorra tagamine
- Tehnikaosakonna igapäeva töö planeerimine, organiseerimine ja kontrollimine
- Plaaniliste remonttööde teostamise organiseerimine ja kvaliteedi kontroll
- Investeeringute planeerimine ja teostamine
- Hankijate ja lepingupartneritega suhtlemine
- Osalemine ettevõtte üldjuhtimises

Kandideeri CV-Online'i keskkonnas või saada oma CV märgusõnaga „tehnika” e-posti aadressile: personal.liha@maag.ee. Kandideerimise tähtaeg 16.09.2013

Ootame

- Soovitatavalt tehnilist eriharidust
- Eelnevat töökogemust tehnika ja/või haldusjuhina
- Tehnilist taiplikust, loogilist mõtlemist
- Tehniliste seadmete ja süsteemide tundmist, oskust juhtida nende käitu ja remonti
- Kõrget kohusetunnet ja soovi areneda

Pakume

- Huvitavat ja vastutustundlikult tööd
- Koolitus- ja arenguvõimalusi
- Konkurentsivõimelist töötasu
- Toetavat ja sõbralikku meeskonda

AS Maag Grupp tütarettevõtte AS Maag Lihatööstus on Läänemaal Kirimäel asuv lihatoodete tootmise ja turustamisega tegelev ettevõtte. Lihatööstus tegutseb Eesti turul alates 1994. aastast. Maag Lihatööstus müüb oma tooteid Rannarootsi ja ISUKAS kaubamärgi all.

S SPORT

SKANDAALNE KANDIDAAT

Rahvusvahelise olümpiakomitee presidendivalimiste favoriit sakslane Thomas Bach on sattunud kodumaal skandaali, kuna teda kahtlustatakse petmises. Valimised toimuvad täna Rios. **ERR**

WILLIAMS VÕITIS VIIENDAT KORDA US OPENI

Naiste tennis esinumber Serena Williams (pildil) võitis karjääri jooksul viiendat korda koduse suurturniiri US Openi, alistades finaalis Victoria Azarenka (WTA 2.) 7 : 5, 6 : 7, 6 : 1. Williamsi jaoks

oli ka tegemist karjääri 17. suurturniiri võiduga. Meestest selgitasid täna öösel US Openi võitja samuti välja maailma kaks parimat mängijat, vastavalt Novak Djokovic ja Rafael Nadal. **Delfi**

KANGERT VUETAL

Vuelta velotuuri 16. etapi (146,8 km) võitis prantslane Warren Barguil. Tanel Kangert (Astana) lõpetas 30. kohal, kokkuvõttes on eestlane endiselt kümnendal kohal. **Delfi**

Tarmo Rüütli: mõtted on uue mängu juures

Telegramm

Gunnar Leheste
Tallinn–Budapest

Koondislattel tuli reedene kohtumine Hollandiga kiiresti unustada, sest täna tuleb võõrsil astuda vastu Ungarile.

Hommikul kell 8 Tallinna lennujaamas kogunenud ja seitse tundi hiljem Budapestis Expo Congress hotellis pressikonverentsi andnud Eesti jalgpalli koondislaste nägudelt peegeldus tüdimus ning peatreener Tarmo Rüütli suust pidi sõnu lausa tangidega välja tirima. Kas tõesti on meeskond eelmisest emotsionaalsest nädalast ning trilleriks kujunenud matšist Hollandiga väsinud?

„Mõned päevad on sellest möödas. Taastumise mõttes ei tohiks probleeme olla. Mängijad on harjunud nii väikse aja jooksul palju mängu pidama,” rääkis koondise kaitsja Enar Jääger, andes mõista, et reedel lõpuminutitel toimunud – Robin van Persie penalti ning 2 : 1 võidu käest libisemise – emotsioonid on tänaseks lahtunud. „Kõik mõtted on juba Ungari peal. Eks meil nädalavahetusel treeningutel oli sellest kõigest omavahel natuke juttu, aga palju sa sellest ikka räägid. Muidugi oli mängu lõpp kõigile valus, aga mis sellest ikka. See on jalgpall. Selliseid asju juhtub,” sõnas Jääger.

Punase kaardiga Ungari mängust eemale jäänud Raio Piiroja asemele kutsutud Alo

Eesti jalgpallikoondise kaptenil Ragnar Klavanil (vasakul) ja ründajal Henrik Ojamaal (paremal) oli Ungarisse sõidu eel lennujaamas mahti ka fännidele autogramme jagada. Foto: Rauno Volmar

treenerikarjääri jooksul palju valusaid ja vähem valusaid põnevusetendusi näinud Rüütli.

Mida aga ootavad eelseisvast kohtumisest ungarlased? „Arvan, et oleme selles mängus favoriidid, kuna ma olen loomult optimist. Ütlesin juba eelmisel aastal, et Eestil on hea tiim ning me peaksime nendega arvestama ka võitluses alagrupi teise koha nimel,”

rääkis ungarlaste peatreener Sándor Egervári. „Teisipäeval Rumeeniast saadud 0 : 3 kaotus polnud meile küll kodumänguks parim ettevalmistus.

Peame nüüd keskenduma täielikult kõikidele mängudele ning need võitma,” nentis ta.

Paarsada fänni

Eesti koondist oodatakse täna kell 21.30 algavale mängule toetama ligi 200 Eesti fänni, kes saabuvad või on juba saabunud Budapesti eri teid pidi: bussiga Tallinnast, laeva ja lennukiga Soome või Rootsi kaudu või koos koondisega tšarterlennuga.

Sinisärkidele võib paarisajapealine julgustavalt mõjuda küll, kui kogu ülejäänud staadion nende vastu vilistab. „Kui häält teevad, siis meeldib,” kutsus Jääger eestlasi häälekaaslasteks.

Budapesti meeskonnas Ujpestis mängiv ründaja Jarmo Ahjupera Ungari rahvustaadionil Ferenc Puskáse areenil mänginud pole, kuid on 56 000 pealtvaatajat mahutaval tribüünil paari kohtumist kõrvalt näinud. „Ma käisin seal ajal, kui Debrecen mängis Meistrite liigas Liverpooli ja Fiorentinaga. On selline natuke laiali valguv staadion kergejõustikuradadega. Kui rahvast on palju, siis loomulikult võimas,” meenutas ta. ●

Kes täna mängivad?

●● Eesti kaotas reedel kaartide tõttu kolm tähtsat mängumeest: peale juba nimetatud Piiroja ka poolkaitsjad Aleksandr Dmitrjevi ja Konstantin Vassiljevi. Selle üle, keda täna väljakule saata, on peatreener Tarmo Rüütli pead murdmist palju, kuid teisalt kuldavad meile ka värsked jalad kindlasti marjaks ära. Piiroja peavad nüüd asendama kas Mikk Reintam või Bärengub, poolkaitsjatest on meil veel kasutada reedel vahetusest sekkunud Sergei Mošnikov, vigastusest taastunud ja üleeile Inglismaalt ise Budapesti reisunud Sander Puri ning viirushaigusest võitu saanud Taijo Teniste.

●● Ülejäänud reedel Hollandi vastu jooksunud ja ka pingil istunud mehed peaksid olema täiesti terved. Varusse jäid meil ju veel Ungari jalgpalliga väga hästi kursis olevad Tarmo Kink ja Jarmo Ahjupera ning Rootsi klubis IFK Norrköping leiba teeniv Siim Luts.

Eesti koondise eeldatav alkoosseis:

värvavaht: Sergei Pareiko; **kaitsjad:** Taijo Teniste, Ragnar Klavan, Mikk Reintam, Enar Jääger; **poolkaitsjad:** Tarmo Kink, Martin Vunk, Joel Lindpere, Sander Puri; **ründajad:** Jarmo Ahjupera ja Sergei Zenjov.

Bengalsi hooaja avamängus eestlane väljakule ei pääsenud, meeskond sai valusa kaotuse.

Aet Süvari
aet@epl.ee

Pühapäeval alustas Ameerika jalgpalliliigas NFL põhihooajaga Margus Hundi koduklubi Cincinnati Bengals. Paraku polnud Hunt aga nende 46 mängija seas, kes mänguks üles anti, Pealegi ei õnnestunud Bengalsil seda mängu võita. Chicagos peetud kohtumises tuli kohalikule Bearsile alla vanduda 21 : 24.

Toomas Haidak, eestlasest Ameerika jalgpalli treener ütles, et tema jaoks oli üllatav, et Hundi kohtumiseks üles ei antud. „Kuigi oli ette ennustatav, et Hunt põhihooajal palju mänguaega ei saa, oli see minu jaoks paraku ootamatu, et ta üldse meeskonda ei mahtunud. See ei kõla paljulubavalt. Võiks eeldada, et draft'i teises ringis valitud mängija on nende hulgas, kes vähemalt mängule kaasa sõidavad,” rääkis ta.

Haidaku sõnul on ka raske spekulereida, miks Hunt kõrvale jäi, kuna hooajaeelsestes kontrollmängudes tegi ta kaasa ja teenis ka kiidusõnu. Tõsi, kohati märgiti tema kogenematust, kuid üldiselt jäi USA ajakirjandusest mulje, et temaga on üldjoontes rahul nii treenerid kui ka Ameerika jalgpalli analüütikud. „Võib-olla on asi selles, et ta esines küllaltki keskpäraselt just nõrgemate koosseisude vastu, mida klubid kont-

rollmängudeks platsile saadavad. Võib-olla oodati, et ta näitaks end teise ešeloniga meeste vastu paremast küljest,” arutles Haidak, kuid lisas, et sellest ei maksaks teha veel kaugele ulatuvaid järeldusi. „Ühe-kahe mängu või isegi poole hooaja pealt on vara öelda, mis temast saab. Ilmselt antakse talle ikkagi aega õppida ja kogemusi saada. Teoreetiliselt on tal ikkagi võimalik sel hooajal veel ka platsile pääseda, kui just ei hakata tema mängijaoskustes midagi ümber muutama,” sõnas ta.

Valus kaotus

Pühapäevase mängu avaveerandi järel oli Bengalsi ja Beari seis viigiline 7 : 7. Avapoolaja lõpuks asus Bengals 14 : 10 juhtima ja hoidis eduseisu nelja punkti juures ka kolmanda veerandi lõpus. Viimasel veerandil tõi Bearsi mängujuhi Jay Cutleri pikk sööt Brandon Marshallile meeskonnale *touchdown*’i ja võidu. „Valus on selle kaotuse puhul just see, et lasti nii palju punkte teha,” analüüsis Haidak. „Kui enne hooaega räägiti Bengalsi tugevast kaitseliinist, siis see mäng seda küll ei kinnita.”

Hundi järgmine võimalus NFL-is debüüti teha on ööl vastu 17. septembrit, kui Bengals mängib võõrsil Pittsburgh Steelersiga, kellel on esimesest mängust samuti kaotus kirjas, kui teise eestlase Michael Roosi koduklubile Tennessee Titansile jäädi alla 9 : 16. Roos tegi mängus kaasa. ●

Margus Hunt

Foto: Cincinnati Bengals

Eks meil nädalavahetusel oli Hollandi mängust juttu, aga palju sa sellest ikka räägid.

Bärengub tunnistas, et emotsioonid on ikka ülevad ja kohtuniku rõõvitud punktid teevad endiselt tusk. „Kindlasti ei olnud penalti! Olen meedia vahendusel näinud erinevaid pildiseeriaid ja videokordusi ning julgen öelda, et ei olnud,” ütles Bärengub kindlalt.

Rüütli rääkis aga pressikonverentsil, et kolme päeva tagused sündmused mängijaid ei kammitse. „Oleme juba uues mängupaigas ja mõtted on uue mängu juures,” ütles oma pea-

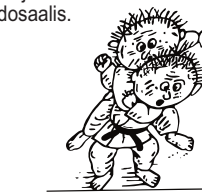
JUDOKLUBI
AITADO

Judotreningud poistele ja tüdrukutele!

Treeningud alates 5. eluaastast. Registreerimine ja vastuvõtt toimub 15 sept. kell 17.00 Tondi tn. 55 / Sõjakooli 3 judosaalis. Kaasa pikk dress ja hea tuju! Judotreningud toimuvad: **Tondi 55 / Sõjakooli 3 ja Arigato Spordiklubis**

Senseid: Jaan Lutsar 5 dan
Glen Viks 3 dan
Gert Roosimägi 1 dan

Lisainfo: Tel. 56 55116

www.aitado.ee

Aasta-aastalt kasvavat spordiüritust selle peakorraldaja Mati Lillialliku sõnul mingid piirid ei kammitse ja kui uuendused läbi mõelda, siis võib osalejate arv ka 30 000-ni kasvada.

Foto: Priit Simson

Tallinna maratoni juht **Mati Lilliallik:** meie ürituse arendamisel pole piire

Intervjuu

Andrus Nilk
toimetaja

Osalejate rekordi püstitanud ürituse juht ei näe selle edasises suurenemises probleemi, vaja on vaid mõningaid uuendusi.

●●**Mati, sa oled igal aastal pärast jooksu öelnud, et osavõtjaskonna rekordi püstitamine pole teie peamine eesmärk, ometi tuleb tunnistada, et kehaliselt aktiivsed inimesed vajavad teie tiimi korraldatavat**

üritust. Kui lähedal on teie vastuvõtupiir?

Nagu pole piire spordis, ei ole piiri ka meie ürituse arendamisel. Muidugi ei saa SEB Tallinna maraton kasvada kiiresti 30 000 osalejaga jooksuni. Sel juhul peaks väga põhjalikult läbi mõtlema, kuidas seda teha. Kümne kilomeetri jooksu pole samamoodi jätkates võimalik suurendada. Lühikese ajavahemiku kestel läbib selle distantsi nii suur hulk jooksjaid, et me ei saa neid kõiki rajal teenindada. See pole lihtsalt matemaatiliselt võimalik. Järgmisel aastal teeme selle distantsiga olulisi uuendusi, kindlasti kaalu- me viitstarti. Kesklinna liiklus oleks küll seetõttu kuni kaks-kümmend minutit kauem suletud, aga see ei tohiks linnaelanikke segada.

Maratonil ja poolmaratonil osalejate arvul ma piiri ei näe. Maratoni lõpetajate hulk

suurenes peamiselt tänu välismaalastele, mis tegi ainult heameelt, sest üks meie eesmärke on kutsuda Tallinna rohkem spordituriste.

●●**Möödunud aastal jooksis kolmel distantsil kokku umbes 2000 välismaalast. Kui palju oli neid sel korral?**

Ligi 40% rohkem kui mul- lu. Kui lennuliiklus Euroopa riikidega paraneks, võiks

Kujutan euroraudteed, mis aitaks harrastusjooksjatel paremini Eestisse tulla.

välisjooksjaid rohkemgi tulla. Vaimusilmas kujutan euroraudteed, mis aitaks harrastusjooksjatel siia paremini tulla. Kokku osalesid 43 riigi kodanikud, nende seas oli kõige rohkem soomlasi, üllatavalt palju venelasi, arvukalt

veel sakslasi, inglasi ja itaallasi. Ida-Euroopa riikidest oli vähe tulijaid.

●●**Üks uuendusi oli üle Nune tänava ehitatud sild. Kiired jooksjad pidid seal tempot vähendama, aeglasemad ületasid silla kõndides. Miks oli seda tarvis?**

Seni oli liiklus vanalinna ja seal- väljajooksu ajal paar tundi blokeeritud, linnaelanike liiklus- võimaluste parandamiseks oli silda vaja. Nädal aega enne üritust andis linnavalitsus selle ehitamiseks kooskõlastuse. Sild sai liiga järsu tõusu ja laskumise- ga. Tippjooksjale oli see pin- nuks silmas, harrastajale pak- kus pigem põnevust. Teame, et silda tuleb hakata varem pro- jekteerima. Soovime seda teha jooksjale sõbralikumaks.

●●**Tore, et suurenes ka lastejooksudel osalejate arv – möö-**

dunud korral lippas Vabaduse väljakul ligi 2000, see kord 2661 poissi ja tüdrukut. Kuidas edasi minna?

Sellist suurenemist ma ei ooda- nud. Ilmselt tuleb lastejook- sud viia Hirveparki. Vaba- duse väljakule mõtleme lau- päevaks mingi muu sportliku ürituse.

●●**Mille üle tunned 24 tundi pärast jooksu veel heameelt?**

Mul on väga hea meel, et meie noor korraldustiim, kuhu oli- me kaasanud uusi inimesi, sai hästi hakkama. Ettevalmistuse ajal kujunes hea koostöö polit- seiga ning linna transpordi- ameti ja kommunaalametiga. Palju abi andsid kaitseväge aja- teenijad, kes hoiustasid jook- sja kotte, abistasid rajal, star- dikoridoris ja sekretariaadis. Samuti rõõmustab, et ei tund- nud kellegagi asju ajades tõsist vastuseisu. Koostöövalmidus on suure ürituste tegemisel oluline eeldus. ○

KOMMENTAAR

Harry Tuul

rahvasportlane

Olen osalenud kõigil neljal Tal- linna maratonil, kus on kahtle- mata maailmaklassi korraldus. Olen jooksnud nii lõõskavas päikeses, nagu oli tänavu, kui ka sombuse ja tuulise ilmaga. 42,195 kilomeetri rada kulgeb kahel ringil ja Pirita tee tuleb läbida neli korda. See on eel- kõige vaimsalt väga väsitav.

Olen mõne maratoonariga arutanud, et üks arengusuun- di võiks olla ühel ringil kulge- va maratoniraja tegemine. Sel- le saavutamiseks on mitu moo- dust. Üks võimalusi on kasutada teisi linnaosi. Või tuua jooks Tal- linna südamesse. Juhul kui lin- naisad on sellele kategooriliselt vastu, võiks näiteks pikendada praegust rada Viimsini.

Läti ja Leedu koondised jõudsid korvpalli EM-il vahegruppi edasi

Läti koondise viis korvpalli EM-il kaheteistkümneparema hulka 76 : 66 võit Makedoonia üle.

Andrus Nilk
andrus.nilk@epl.ee

Esimesel veerandil 11-punkti- se edu saanud Läti meeskonna tugisambad olid 15 punkti toonud Kaspars Bērziņš ja Kristaps Janičenoks. Lõuna-

naabrite ladusat koostööd iseloomustasid 17 korviga lõppenud söötu.

Sellest grupist tagasid pääsu vahegruppi ka Leedu korvpallurid, kes suutsid kohtumises Bosnia ja Hertsegoviinaga vähendada 16-punktilise kaotusseisu tulemuseni 72 : 78. Varem oli edasipääsu kindlustanud Serbia.

Samas vahegrupis jätkavad heitlust A-grupi edukamad Prantsusmaa ja Ukrai-

na, kes sai Suurbritannias jagu 87 : 68.

D-grupi viimases mängus teenis hinnatava 86 : 77 võidu Kreeka üle hämmastavas hoos Soome koondis.

Vägev tunne

„Eile (üleile – toim) õhtul olin sõbra ja sõbratariga rannabaaris, kus avasin ühe korgi ehk jõin pudeli õlut. Ma ei tea, kas see aitas, aga täna läksid visked hästi ja seda ma

ootasin. Tunne on vägev,” ütles 29 punkti toonud Pette- ri Koponen.

Selle võidu võtavad ala- grupis Itaalia järel teise koha saanud põhjanaabrid vahe- grupiturniirile kaasa. Seal on Henrik Dettmanni juhenda- tava meeskonna vastas Hispaania, Sloveenia ja Horvaatia ○

Läti korvpallur Kaspars Bērziņš

Foto: AFP/Scanpix

KORVPALL

Korvpalli EM Sloveenias

A-GRUPP

Iisrael – Belgia 87 : 69; Ukraina – Suurbritannia 87 : 68; Saksa- maa – Iisrael 80 : 76

B-GRUPP

Leedu – Montenegro 77 : 70; Läti – Makedoonia 76 : 66; Leedu – Bosnia ja Hertsegoviina 72 : 78.

C-GRUPP

Sloveenia – Horvaatia 74 : 76; Hispaania – Gruusia 83 : 59; Horvaatia – Tšehhi 70 : 53.

D-GRUPP

Rootsi – Türgi 74 : 87; Kreeka – Soome 77 : 86; Itaalia – Rootsi 82 : 79.

kuulutused.lehed.ee

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam. Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu – kõik ühest kohast! Reakuulutusi saab anda internetis aadressil kuulutused.lehed.ee, e-postiga anni.koppel@lehed.ee ning kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Info telefonil 680 4506.

TALLINNAS TOIMUNUD LIVE SHOW SALVESTIS KINODES COCA-COLA PLAZA, EKRAAN JA ASTRI

ROBBIE WILLIAMS

TAKE THE CROWN STADIUM TOUR 2013

SINU KINODES 18. SEPTEMBRIL

PILETID: WWW.FORUMCINEMAS.EE   WWW.ROBBIEWILLIAMS.COM

Danske Bank
New Standards

Elu täis jazzi!

12.09 kell 20:30 Kumu fuajee

Anne Erm 70

Septeto Santiaguero (Kuuba)
Kadri Voorand

DJ Anne Erm / DJ Helen Sildna / DJ Alari Orav

Piletid hinnaga 15.- ja 12.- Piletilevi müügipunktides ja internetis www.piletilevi.ee. Jazzkaare info 666 0030 ja piletid@jazzkaar.ee.

   www.jazzkaar.ee

Illustratsioon Helmi Arrak

Ehitus ja Kinnisvara

Ilmub Ärilehe vahel 11. septembril

- Milline seis on tootmis- ja laopindade turul
- Uusarendused - minevik, olevik ja tulevik
- Ligi nullenergia maja tulevikulahendused

Saabastega kass

Charles Perrault

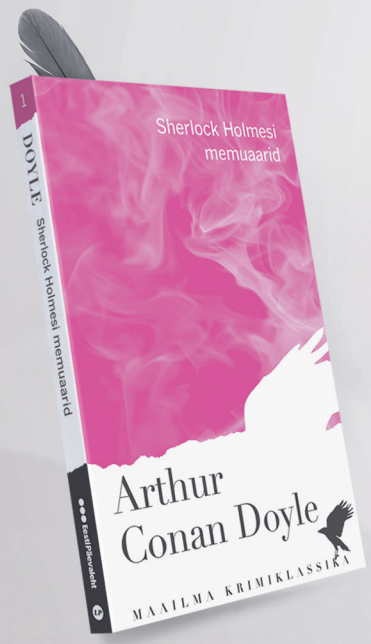

Lugu kavalast kassist, kes kindlustab oma peremehele hiilgava tuleviku.

Illustreerinud Ebba Parviste

Raamatud on saadaval raamatupoodides üle Eesti või tellides www.healugu.ee

Kas Sul Eesti Päevaleht on tellitud?

Eesti Päevalehe tellijale „Maaailma krimiklassika” sarja avaraamat Arthur Conan Doyle'i „Sherlock Holmesi memuarid”

TASUTA!

Telli Eesti Päevaleht aadressilt www.epl.ee/krimi ja saadame Sulle postiga kingiks raamatu!

Rohkem infot Maaailma krimiklassika sarja kohta: raamat.epl.ee

MAAKODU

SEPTEMBRINUMBRIS:

INFO JA TELLIMINE: tel 680 4444 või www.tellimine.ee

EESTI ESIMENE AIA-, SUVILA- JA MAJAOMANIKE AJAKIRI

MAAKODU

UNELMATE KODU LASTELE

Uuetoa talus tehakse palju tööd ja armastatakse lapsi – neid mõlemaid on siin aeg-ajalt rohkesti. Talu perenaine, aastaid Nõmme Lastekaitse Liitu juhtinud Kärt Mere ja tema abikaasa Tiit on muutnud laguneva talukoha imekauniks paigaks, kus suviti korraldatakse noortelaagreid.

TÜTRELE PÜHENDATUD KOHVIK

Elvas asub imearmas ja kodune kohvik Ameli. Selle omanik ja peakokk Jaanus Illison ütleb, et kohvikuplaan tekkis tütrele mõeldes. Peale hõrkude roogade on kohvikus pühapäeviti käsitöötoad.

SÜGIS HORTENSIATE ÕIEVAHUS

Sügisene aed ei jää troostitult tühjaks, kui seal kasvab hortensiaid. Nende kohevat õievahtu jätkub kuni lume tulekuni. Hortensiate asjatundja Elle Ahse räägib uutest sortidest ja annab nõu, milliseid neist aeda valida ning kuidas saada siniseid õisi.

METSTE TALU VÜRTSIKAD VILJAD

Metste talu põllul kasvavad nii vägevad sibulad, et paistavad lausa maanteele ära – ja just need olidki talu müügitöö käivitajaks. Lisaks kasvatatakse siin hulgaliselt erinevaid köögivilju, kuid erilise tähelepanu all on paprikad, piprad ja tšillid. Viimased on talu meespere lemmikud.

TALLINNA LINNATEATER

MAAILMALE NÄHTAMATUD PISARAD
14., 29. oktoobril 19.00

Robert Lepage`i külalisetendus KUU TAGUMINE KÜLG
1., 2. oktoobril 19.00
Nokia Kontserdimajas

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

Teenused

- KAARDID ENNUSTAVAD
Tel 900 1727 24 h, h 1,09 €/min
www.ennustus.ee
- Kaardimoor
Tel 900 2202 (Tariif 1€/min)

Laen

- Laen kinnisvara tagatisel.
AS A&O LaenuGrupp. Tartu mnt 29
Tln. 648 6083 www.aolaenud.ee.
Tutvuge tingimustega, konsulteerige asjatundjatega.

Tervis

- Parapsühholoog Ž. Stepanjan
aitab alkoholi- ja nikotiinisõltuvuse, ülekaalulisuse, radikuliidi ja stressi puhul.
Konsultatsioon. Tel 585 88910.

Müük

- Müüa konservkarbid 250 ja 325 g ning kaanetaja, 5905 1207.

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

kuulutus.lehed.ee

Reakuulutusi saab edastada ka e-postiga anni.koppel@lehed.ee ja kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

Avaldame siirast kaastunnet
Anne Järvisele kalli

ISA

surma puhul
Kollegid
Original Sokos Hotel Virust

Siiras kaastunne
Inge Prangelile

ISA

kaotuse puhul
Kollegid Eesti Energia BITist

TAMARA LOSSMANN

Ärasaatmine 14. sept kl 11.30
Pärnamäe Krematooriumis
Perekond Juur, Siilak, End Aunver

Kallis Liisa
Avaldame kaastunnet isa

KAIDO KIVI

surma puhul
Kollegid SSP Eestist

Südamlik kaastunne
Viive Petmansonile kalli

ISA

kaotuse puhul
Töökaaslased Metos ASist

Avaldame kaastunnet
Keila Kooli õpetajale
Reeno Reederile ema

MONIKA OITI

surma puhul
Keila Kooli pere

Avaldame sügavat kaastunnet
Veronika Tugole

ISA

surma puhul
KPMG Baltics OÜ

Avaldame kaastunnet
Sergei Volotšajevile

EMA

surma puhul
Politsei- ja Piirivalveameti
korrakaitsepolitseiosakond

Südamlik kaastunne
Vaikele ja Priidule
armastatud abikaasa ja isa

ALFRED KASEPALU

21.03.1927 - 06.09.2013
kaotuse puhul
Aare ja Lea

Mälestame head sõpra

VALDUR PANGE

ja avaldame
sügavat kaastunnet
lähedastele
Raivo ja Koidu

Avaldame sügavat kaastunnet
lastele, vanematele ja vennale

JÜRGEN HAUG

surma puhul
Perekonnad Nilk,
Toommägi ja Veso

Avaldame
südamlikku kaastunnet
abikaasale ja lastele

ANDRES KALLASVEE

kaotuse puhul
Sõbrad ja töökaaslased
Bahr Pump OÜst

FEDJA MADISSOON
1.09.1917 - 06.09.2013
meie kaastunne
Meeli Veskusele
isa surma puhul
Eesti Hoiuraamatukogu

Avaldame sügavat kaastunnet
Edale ja lastele kalli abikaasa,
isa ja vanaisa

VALDUR PANG

kaotuse puhul
Perekond Männiksaar

Kaitseliidu Tallinna Maleva
Toompea malevkond
mälestab endist pealikku
kapten

JÜRI TIKKU

ja avaldab kaastunnet
kaasvõitleja Mihklile
isa surma puhul
Ärasaatmine
Pärnamäe kalmistul
14. sept kl 13.30

*elu on valgus mis lõikub musta
surma suudlus suul
ta huulte ahnus ära tahab meid osta
ei midagi muud
/Hannes Varblane/*
JÜRI TIKK
1956 - 2013
Hüvastijätt Pärnamäel
14. sept kl 13.30
www.juritikk.ee

Sügav kaastunne
Lembit Muulmannile

EMA

surma puhul
AS Esmar Ehitus

Avaldame südamlikku
kaastunnet Mihkel Kivile

ISA

surma puhul
Töökaaslased
Stora Enso Eesti ASst

Mälestame head kolleegi

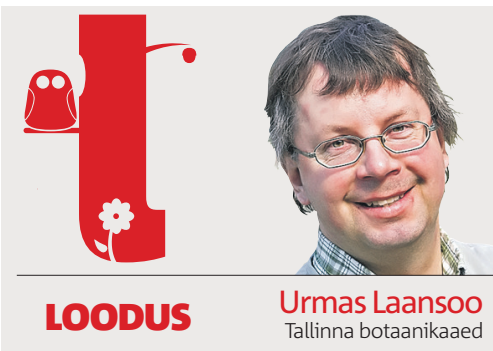
MARGIT RÜÜTSALU

ja avaldame kaastunnet
lähedastele
Harjumaa alusharidusjuhid

Mälestame kunagist lauljat

MARGIT RÜÜTSALU

Avaldame kaastunnet
lähedastele
Segakoor Kaleva lauljad

LOODUS

Urmas Laansoo
Tallinna botaanikaead

MEELDIB MESIMUMMUDELE

Jõulise kasvuga liblikate ja mesilaste lemmiktaim sügisest õitsejate seas on **vesikanep** (*Eupatorium*). Korvõieliste (*Compositae*) sugukonda kuuluv vesikanepi perekonnas on 41 liiki. Vesikanepid kasvavad looduslikult Euraasias ja Põhja-Ameerika idaosas. Euroopa on ühe liigi kodumaa. Vesikanepite õied on valged, roosad või purpursed. Õied on koondunud varte tippudesse suurtesse liitõisikutesse. Vesikanepile meeldib kasvada päikesepaistelises, viljaka pinnasega paigas. Tuulises paigas kasvades vajab vesikanep toetamist. Taimel paljundatakse seemnetega ja sordilisi taimi kevadel või sügisel puhmiku jagamise teel.

ÜKS VASTUPIDAVAMAID

Siberi valdsteinia (*Waldsteinia ternata*) kuulub kõige vastupidavamate aiataimede hulka. Looduslikult kasvab ta Venemaa idaosas, Hiinas, Jaapanis, Kesk- ja Kagu-Euroopas. Mõnikord paigutatakse valdsteinia mõõla (*Geum*) perekonda. Siberi valdsteinia on talihaljaste lehtedega ja väikeste kollaste õitega madalakasvuline tihe padjandiline taim. Siberi valdsteinia kasvab meelsasti varjulises paigas ja sobib eriti hästi kalmistule puude alla. Ta võib kasvada tiheda pindmise juurestikuga põõsaste või puude läheduses. Valdsteiniat on kerge paljundada risoomiosade abil. Valdsteinia ei ole mürgine ja sobib ka lasteasutuse territooriumile.

PIKAEALISED HOSTAD

Kaunite lehtedega hostasid on 40 liiki.

Hostad kuuluvad aspariliste (*Asparagaceae*) sugukonda ja kasvavad looduslikult Hiinas, Jaapanis ja Koreas. Hostadest on aretatud rohkem kui 1000 eri värvi, lehekuju ja suurusega sorti. Hostad on vastupidavad ja pikaealised taimed, kuid nende lehed meeldivad tigudele. Kollaselehised hostasordid kasvavad paremini päikese käes, rohelinelehised hostad taluvad ka varju.

Sügisese aia iludused astrid ja päevakübarad

Sügisel õitsevate astrite sobivaim paljundamise aeg on kevadel mais, kuid seda võib teha ka augusti lõpus või septembris.

Sügisel on veel palju kauneid õitsejaid. Kõige tuntumad sügiselised õitsejad on astrid, päevakübarad, heleeniumid, kuldvitsad ja kukeharjad. Vähem tuntud taimedest õitsevad septembris lurrslilled, vahakübarad, hiidhüatsindid ja emajuured.

Astri (*Aster*) perekonda kuulub 180 liiki taimi Euraasias, Põhja-Ameerikas ja Aafrika kaguosas. Euroopa on 15 liigi kodumaa. Tuntumad astrid on alpi aster, amellaster, kanarbi-kulehine aster, pajuaster. Harvem kasvatatakse meil harilist astrit, Farreri astrit, Frikarti astrit, kollast astrit, siledat astrit ja sarik-astrit.

Kanada idaosast Ontariost ja USA-st pärit madal aster (*Aster dumosus*) on populaarne sügisel õitsev aiataim. Looduses kasvab ta 20–30 cm kõrguse puhmikuna, kuid madalat astrit teiste liikidega ristates on saadud ka 30–50 cm

Liiga rammus muld või üleväetamine soodustavad seenhaiguste levimist.

kõrguste vartega sorte. Madala astri sordid võivad olla liht- või täidisõisikulised, valgete, roosade, punaste, siniste või purpursete keelõitega. Osa madala astri sortidest on nii hilise õitsemisajaga, et varase ja jaheda sügise korral õitsema hakata ei jõua. Varased madala astri sordid on siniste õitega „Early Blue”, roosade õitega „Rosenwichtel” jt. Madal aster kasvab paremini päikesepaistele avatud peenras, kus muld on parasniiske ja viljakas. Värsket sõnnikut astrid siiski ei talu. Liiga rammus muld või üleväetamine soodustavad seenhaigustesse nakatumist. Astreid paljundatakse puhmikut jagades. Sügisel õitsevate astrite sobivaim paljundamise aeg on kevadel mais, kuid seda võib teha ka augusti lõpus või septembris. Vana taim kaevatakse hargiga peenrast välja, jagatakse väiksemateks osadeks ja istutatakse sobivasse kohta tagasi.

Väga populaarne ja kaua õitsev sügisene taim on päevakübar (*Rudbeckia*). Teistes keeltes nimetatakse päevakübaraid ka käbililleks, Mehhi-

ko kübaraks ja mustasilmseks Susannaks. Karvast päevakübarat (*Rudbeckia hirta*) kasvatatakse üheaastase taimena. Enamik päevakübaraid on lühialised või mitmeaastased taimed. Eestis on kõige tuntum rahvapärast talijorjeniks nimetatav lõhislehtine päevakübar (*Rudbeckia laciniata*). Kaunite laiade tumeroheliste lehtedega on rikkalikult õitsev Sullivanti päevakübar (*Rudbeckia fulgida* var. *sullivantii*). Kõrgekasvuline sügisel õitsev liik on läikiv päevakübar (*Rudbeckia nitida*).

Vihm ja rõskus liiga ei tee

Päevakübara õisi külastavad meelsasti mesilased, kimalased, liblikad jt tolmeldajad. Päevakübara õisi ei riku vihm ega sügisene rõskus.

Vähem tuntud sügisene õitseja on punanupp (*Sanguisorba*). Roosõieliste (*Rosaceae*) sugukonna punanupu perekonda kuulub 15 liiki taimi. Kõik punanupud kasvavad looduslikult põhjapoolkera parasvöötmes. Euroopa on 7 liigi kodumaa. Punanupud tolmlevad tuule ja putukate abil. Hariliku punanupu lehti võib kasutada salatis, lühikesi ruljaid õisikuid on aga Inglismaal kasutatud veini valmistamisel. Punanuppusid paljundatakse seemnetega või puhmiku ettevaatliku jagamisega kevadel või sügisel. ●

-1- Madal aster „Early Blue” -2- Sullivanti päevakübar -3- Jaapani punanupp
Fotod : Tiit Blaas

Jänedale Sügislaad

14. september 2013

kl 10.00-18.00

"Talveks varud salve"

Käsitööküla * laad * talutoodang * taimed * õunasortide näitus
Kubja Ürditalu Teeülikool * kultuuriprogramm välilaval

Voldemar Kuslap kl 14.00

Tule Jänedale ja veeda mõnus laupäev!

õhtul Musta Täku Tallis ANNE VESKI

 19.10 HELLAD VELLAD
16.11 TERMINAATOR

OÜ Jänedale Mõis, tel 38 49 750

www.janedaturism.ee
